1416

ASENTO VAI LEPO

Komppanianpäälliköiden, kouluttajien ja varusmiesten näkemyksiä puolustusvoimien liikuntakoulutuksesta

Joenväärä Vesa

Liikuntapedagogiikan
pro gradu –tutkielma
Kevät 1999
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ:

JOENVÄÄRÄ, V.: Asento vai lepo. Komppanianpäälliköiden, kouluttajien ja varusmiesten näkemyksiä puolustusvoimien liikuntakoulutuksesta. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteellinen tiedekunta. Liikuntakasvatuksen pro gradu -tutkielma, 1998.

Tutkimuksessa tarkastellaan puolustusvoimien liikuntakoulutusta komppanianpäälliköiden, kouluttajien ja varusmiesten arvioimina. Päähuomio kiinnittyy liikuntakoulutuksen tehtävään, laatuun ja määrään, sekä puolustusvoimissa harrastettavien eri liikuntalajien kiinnostavuuteen ja tarpeellisuuteen varusmiespalvelusta ajatellen.

Tutkimuksen kohderyhmän muodostivat komppanianpäälliköt (n=4), jotka tulivat Ilmavoimien Viestikoulusta, Kainuun Prikaatista, Porin Prikaatista ja Savon Prikaatista. Kouluttajat (n=30) edustivat samoja joukko-osastoja. Varusmiehiä (n=360) tuli edellisten joukko-osastojen lisäksi Helsingin Ilmatorjunta Rykmentistä.

Tiedonhankinnassa käytettiin varusmiehille monivalintakysymyksiä, sekä kouluttajille ja komppanianpäälliköille monivalinta- ja avoimiakysymyksiä. Aineiston käsittelyssä käyttettiin varianssianalyysiä, khi-neliö testiä ja T-testiä. Lisäksi osaan tuloksista tehtiin Bonferroni-monivertailutesti, mikä vähentää tulosten satunnaisvirheiden määrää.

Puolustusvoimien liikuntakoulutuksen ensisijaisiksi tehtäviksi tutkimukseen osallistuneet ryhmät mielsivät kunnon kohottamisen, sekä vaihtelun ja virkistyksen tuomisen. Tärkeimmiksi liikuntalajeiksi komppanianpäälliköt ja kouluttajat arvostivat hiihdon ja suunnistuksen. Varusmiehillä selvästi suosituin liikuntalaji oli joukkuepelit. Liikuntakoulutuksen taso puolustusvoimissa on tällä hetkellä keskinkertaista, mutta ilmapiiri liikuntakoulutuksessa on selvästi muuta varusmieskoulutusta rennompaa. Puolustusvoimien liikuntakoulutuksen kehittämisideoina komppanianpäälliköt ja kouluttajat mainitsivat lisäkoulutuksen, liikuntakoulutuksen määrän lisäämisen, sekä välineistön ajanmukaistamisen ja lisäämisen.

Suurimpana haasteena puolustusvoimien liikuntakoulutukselle tulee olemaan hiihdon ja suunnistuksen mielekäs opettaminen varusmiehille. Tällä hetkellä nämä lajit ovat kaksi selvästi vähiten varusmiehiä kiinnostavaa liikuntalajia. Toinen puolustusvoimien liikuntakoulutuksen suuri haaste on kouluttajien lisäkoulutus ja tulevien kouluttajien liikuntakouluttamistaitojen nostaminen keskinkertaista tasoa korkeammalle.

Toivottavasti pro gradu -työstäni on apua kehitettäessä puolustusvoimien liikuntakoulutusta.

Avainsanat:
- **puolustusvoimat**
- **liikuntakoulutus**
- **komppanianpäällikkö**
- **kouluttaja**
- **varusmies**

1 JOHDANTO 3

2 PUOLUSTUSVOIMIEN LIIKUNTAKASVATUS 4
2.1 Yleiset periaatteet 4
2.2 Suunnittelu ja koordinointi 5

3. LIIKUNNANOPETUS SOTILASOPPILAITOKSISSA 6
3.1 Liikunnanopetus peruskoulutuksessa 6
3.2 Liikuntakasvatus Maanpuolustuskorkeakoulussa 6
3.2.1 Liikuntakasvatuksen tavoitteet 6
3.2.2 Liikuntakasvatuksen sisältö 7
3.3 Liikuntakasvatus Maanpuolustusopistossa 7
3.3.1 Liikuntakasvatuksen tavoitteet 7
3.3.2 Liikuntakasvatuksen sisältö 7

4 LIIKUNTAHARRASTUS SIVIILISSÄ 9
4.1 Liikuntaharrastuksen motiivit 9
4.2 Liikuntaharrastuksen yleisyys ja luonne 10
4.3 Varusmiesikäisten suosimat liikuntalajit 10

5 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA 12
5.1 Varusmiesten asenteet puolustusvoimien liikuntakasvatukseen 12
5.2 Kouluttajien näkemykset puolustusvoimien liikuntakasvatuksesta 14

6 TUTKIMUSONGELMAT JA TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS 16
6.1 Tutkimuksen viitekehys 16
6.2 Tutkimusongelmat 16

7 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN 17
7.1 Tutkimuksen aikataulu 17
7.2 Kohderyhmän valinta 17
7.3 Tutkimusmenetelmän valinta 18
7.4 Mittareiden laadinta 18
7.5 Aineiston käsittely 20
7.6 Tutkimuksen luotettavuus 21
7.6.1 Tutkimuksen reliabiliteetti 21
7.6.2 Tutkimuksen validiteetti 22

8 TULOKSET 23
8.1 Komppanianpäälliköt 23
8.2 Kouluttajat 27
8.3 Varusmiehet 42
8.4 Tulosten vertailu 57

9 POHDINTA 59
9.1 Tulosten pohdintaa 59
9.2. Tulevaisuus 64
9.3. Jatkotutkimusmahdollisuuksia 65

LÄHTEET 66

LIITTEET 68

1 JOHDANTO

"Tietääkö alokas, mikä on asennon ja levon ero?" kysyi kouluttaja tuoreelta alokkaalta. "Asento on liikkumaton olotila ja lepo on olematon liikkumatila", kuului vastaus välittömästi. Tästä kysymyksestä otin itselleni lopputyöni otsikon ja lähdin tutkimaan, voisiko puolustusvoimien liikuntakasvatus olla tätä olematonta liikkumatilaa, vai onko se muun koulutuksen kaltaista jäykkää olotilaa.

Kutsuntoihin määrätyistä suomalaisista nuorista miehistä suorittaa asepalveluksen yli 90 prosenttia. Varusmiespalveluksen aikana on ehkäpä viimeinen mahdollisuus vaikuttaa miesten liikuntatottumuksiin. Tämä vaatii puolustusvoimien liikuntakouluttajilta ammattitaitoa, tietoa ja innostuneisuutta.

Itsekin asepalveluksen suorittaneena ja 330 vuorokautta palvelleena voin todeta puolustusvoimissa annetun liikuntakoulutuksen olleen puutteellista. Liikuntalajeista suunnistus oli ainoa, jossa sain opetusta. Liikuntatunnit koostuivat pääasiassa lenkkeilystä, suunnistuksesta ja uinnista. Esimerkiksi pallopelejä emme pelanneet kertaakaan 11 kuukauden aikana. Lähes ainut seikka, johon kouluttajat kiinnittivät huomiota, oli testaaminen. Cooperin testi, kuntotesti ja uintitesti olivat tilanteita, joissa kouluttajat olivat mukana vaikuttamassa tunnin kulkuun. Muutoin liikuntatuntien johtamisesta huolehtivat apukouluttajat, joiden antaman opetuksen didaktinen ja taidollinen taso ei ollut kovinkaan korkea. Kokonaisuutena puolustusvoimissa saamani liikuntakoulutus oli yksipuolista, jopa yksitoikkoista.

2 PUOLUSTUSVOIMIEN LIIKUNTAKASVATUS

2.1 Yleiset periaatteet

Puolustusvoimien koulutuskäskyssä vuosille 1995-1996 korostetaan koulutuksen merkitystä rauhanajan keskeisimpänä tehtävänä. Liikuntakoulutuksella pyritään edistämään varusmiesten fyysistä suorituskykyä, palvelusmotivaatiota ja joukkohenkeä. (PE:n käsky n:o 7, 1994, 1.)

Puolustusvoimissa annettavan liikuntakasvatuksen tavoitteena on fyysisen suorituskyvyn kehittäminen ja ylläpito siten, että kuntohuippu saavutetaan palvelusajan loppupuolella, jolloin koulutettavan on kyettävä säilyttämään toimintakykynsä useita vuorokausia kestävän rasituksen ajan. Fyysistä kuntoa kehitetään tarkoituksenmukaisella taistelu-, marssi-, liikunta- ja muulla koulutuksella.(PEkoul-os asiakirja n:o 45. 1994, 1-31.)

Liikuntakoulutuksella parannetaan fyysisten ominaisuuksien lisäksi palvelusmotivaatiota tuomalla varusmieskoulutukseen vaihtelua ja virkistystä, sekä vahvistamalla yhteenkuuluvuuden tunnetta. Lajivalikoimassa huomioidaan ensisijaisesti puolustusvoimien omat lähtökohdat. Opetettavia lajeja ovat hiihto, juoksu, suunnistus, uinti, hengenpelastus, palloilu ja yleisurheilu. Lajiopetuksen lisäksi kiinnitetään huomiota lihaskuntoon- ja huoltoon, teoriakoulutukseen sekä tekniikan ja taidon opetuksen perusasioihin. Fyysisen kunnon ja liikuntataitojen kehittymistä seurataan erilaisilla mittauksilla. Mittaukset ajoittuvat varusmiespalveluksen alkuun, keskivaiheille sekä loppuun. Seurannan tarkoituksena on auttaa kouluttajaa arvioimaan liikuntakoulutuksen vaikutuksia. Tulosten perusteella voidaan varusmiehille antaa kunto- ja taitotasoa vastaavaa opetusta. (PEkoul-os asiakirja n:o 45. 1994, 1- 31.)

2.2 Suunnittelu ja koordinointi

Suunnitelmat puolustusvoimien liikuntakoulutuksesta tehdään pääesikunnan koulutusosastolla. Sen laatimissa pysyväisasiakirjoissa on luotu liikuntakoulutukselle raamit, joiden mukaan joukko-osastot ja perusyksiköt toteuttavat liikuntakoulutusta mahdollisuuksiensa mukaisesti.

Jokaisessa joukko-osastossa on liikuntakasvatusupseeri, jonka eräs keskeisimmistä tehtävistä on valvoa perusyksiköiden fyysisen koulutuksen oikeasta ja tarkoituksenmukaisesta toteuttamisesta yhdessä joukko-osaston koulutusjohdon kanssa. Lisäksi liikuntakasvatusupseeri koordinoi ja seuraa perusyksiköiden liikuntakasvatusta sekä raportoi havainnoistaan joukko-osaston koulutusjohdolle ja sotilaslääninn liikuntakasvatusupseerille. (Taskinen 1991,3)

Päävastuu perusyksikön liikuntakoulutuksesta on yksikön päälliköllä. Hän laatii yksikkönsä viikko-ohjelman ja vastaa näin liikuntakoulutuksen painotuksesta omassa yksikössään. (Raanto 1994,7) Käytännössä liikuntakoulutuksesta vastaavat perusyksikön kouluttajat (upseerit ja opistoupseerit), jotka toimivat yksiköissä johtajina, varajohtajina ja muina kouluttajina yksikön päällikön määräämällä tavalla. (YlPalvo. 1983, IV:3.)

3. LIIKUNNANOPETUS SOTILASOPPILAITOKSISSA

3.1 Liikunnanopetus peruskoulutuksessa

Puolustusvoimien henkilökunnalle annetaan liikuntakoulutusta peruskoulutuskaudella Maanpuolustuskorkeakoulussa, Maanpuolustusopistossa, Merisotakoulussa ja Ilmasotakoulussa. Jatkokoulutus tapahtuu Taistelukoulussa ja Sotakorkeakoulussa. (Kokonaisselvitys Puolustusvoimien liikuntakasvatuksesta 1989, 33)

3.2 Liikuntakasvatus Maanpuolustuskorkeakoulussa

3.2.1 Liikuntakasvatuksen tavoitteet

Kadeteilla on pakollista liikuntakasvatusta Maavoimissa 10 opintoviikkoa, Ilmavoimissa ja Merivoimissa 8 opintoviikkoa. Liikuntakoulutuksen tavoitteena on puolustusvoimien liikuntakasvatuksen perusteitten tunteminen, liikuntakasvatuksen koulutustapahtumien johtamisen hallinta, fyysisen suorituskyvyn merkityksen ymmärtäminen rauhan aikana ja reservin toimintakyvylle sekä omaehtoisen liikunnanharjoittamisen merkityksen sisäistäminen fyysisen kunnon ja palvelusvireyden ylläpitäjänä. (Esitys liikuntakasvatuksen opintokokonaisuuksista 1996, 1)

Kadeteilla on lisäksi mahdollisuus valita liikunta valinnaiseksi oppiaineeksi, jolloin he voivat syventää perusopinnoissa saamaansa liikuntakasvatustietoutta. Valinnainen liikuntakasvatus on tarkoitettu ensisijaisesti niille kadeteille, joiden

kasvatustieteiden laajojen opintojen yhteydessä tekemä tutkielma liittyy liikuntakasvatukseen. Valinnainen liikuntakasvatuksenkurssi on laajuudeltaan kuusi opintoviikkoa. (Esitys liikuntakasvatuksen opintokokonaisuuksista 1996, 4).

3.2.2 Liikuntakasvatuksen sisältö

Liikuntakasvatus peruskurssilla on jaettu kolmeen liikuntakurssiin, jotka jakautuvat eri lukukausille. Liikuntakurssien sisällöt koostuvat liikuntahallinnosta, -pedagogiikasta, -lääketieteestä ja kahdesta liikuntakasvatusleiristä. Lisäksi kursseilla käydään läpi laji- ja marssikoulutusta sekä suoritetaan kuntosuoritukset. Pääpaino liikuntakursseilla on lajikoulutuksessa, joka kattaa lähes puolet koko liikuntakasvatuksen oppimäärästä. (Maanpuolustuskorkeakoulu , 1-7).

3.3 Liikuntakasvatus Maanpuolustusopistossa

3.3.1 Liikuntakasvatuksen tavoitteet

Maanpuolustusopistossa annettavan liikuntakasvatuksen kokonaismäärä peruskurssilla on 90 tuntia. Peruskurssilla opistoupseeri oppii ymmärtämään liikuntakasvatuksen, liikuntafysiologian ja liikunnan opettamisen perusteet. Lisäksi annetaan valmiudet perusyksikön liikuntakasvatuksen toteuttamiseen, kilpailujen järjestämiseen ja autetaan ymmärtämään liikunnan merkitystä kenttäkelpoisuuden ja henkisen vireyden ylläpitäjänä. (Maanpuolustusopisto 1994).

3.3.2 Liikuntakasvatuksen sisältö

Pääosa peruskurssin liikuntakasvatuksesta koostuu eri liikuntalajien harjoittelusta. Opistoupseerit käyvät läpi yleisimpien puolustusvoimissa harrastettavien liikuntalajien perusteet: suunnistus, hiihto, pallopelit, uinti ja lihaskunnon harjoittaminen. Lisäksi peruskurssin sisältöön kuuluu kilpaileminen eri lajeissa, sekä kuntotestit. (Maanpuolustusopisto 1994).

4 LIIKUNTAHARRASTUS SIVIILISSÄ

4.1 Liikuntaharrastuksen motiivit

Ihmisen tietoista toimintaa ohjaavat hyvin pitkälle motiivit. Telama (1986) tuo esille yleismotivaation ja tilannemotivaation käsitteet. Yleismotivaatio on luonteeltaan pysyvää, eikä se vaihtele voimakkaasti mielialojen mukaan. Esimerkkinä yleismotivaatiosta voi olla liikunnan harrastaminen terveydellisistä syistä. Tilannemotivaatio vaikuttaa tässä ja nyt. Se, osallistuuko henkilö toimintaan, ja kuinka intensiivisesti, riippuu tilannemotivaatiosta. Tilannemotivaatioon vaikuttavat yleismotivaatio, toimintamahdollisuudet ja mahdolliset yllykkeet. Mitä enemmän tilanne vaikeuttaa osallistumista, sitä voimakkaampi yleismotivaatio tarvitaan, jotta toimintaan ryhdytään. (Vuolle, Telama & Laakso 1986, 151).

Saksalaisen tutkijan Eichbergin (1987) mukaan liikuntamotivaatio sisältää kolme pääryhmää: suoritusurheilun, funktionalistisen ja ekspressiivisen liikunnan. Suoritusurheilussa, joka on perinteisen kilpaurheilun kaltaista, ovat tavoitteena suoritukset, tulosten tuottaminen, parantaminen ja maksimoiminen. Funktionalistisessa liikunnassa on motiivina ihmisten hyvinvoinnin edistäminen, eli tärkeäksi koetaan fyysinen terveys ja sosiaalinen kanssakäyminen. Ekspressiivisen liikunnan tavoitteena on nautittavien ruumiinkokemuksien ja yksilöllisten tai yhteisöllisten elämyksien tuottaminen. (Eichberg 1987,141).

Lähes 60% 19-vuotiaista toteaa virkistyksen ja rentoutumisen olevan tärkeimmät motiivit varusmiesikäisten liikuntaharrastukselle siviilissä. Muita merkittäviä motiiveja ovat ulkoilu ja luonnossa liikkuminen (Vuolle, Telama & Laakso 1986, 65-66.) Vastaavasti vähempi merkityksisiä liikuntamotiiveja ovat suorituskorostuneisuus ja normatiivinen terveys.(Silvennoinen 1987, 80-81).

Yllättävää on liikunnan sosiaalisten motiivien vähäinen merkitys, sillä alle 10% lukioikäisistä ilmoitti kavereiden vaikuttavan liikuntavalintoihinsa. (Silvennoinen 1987, 73) ja (Laakso 1981,203).

4.2 Liikuntaharrastuksen yleisyys ja luonne

Telaman ja Laakson (1983) mukaan valtaosa varusmiesikäisistä harrastaa liikuntaa jonkinasteisesti. Aktiivisia useammin kuin kaksi kertaa viikossa liikkujia on yli puolet ikäluokasta. Liikuntaa harrastamattomien määrä jää alle 10%. (Vuolle, Telama & Laakso 1986, 59) Saman suuntaisia tuloksia on saanut myös Silvennoinen (1987) tutkiessaan peruskoulu- ja lukioikäisten liikuntaharrastuneisuutta. Liikunnan määrässä tapahtuu vähenemistä iän myötä, mutta varsinkin pojilla liikunnan väheneminen kompensoituu rasittavammalla liikunnalla. (Silvennoinen 1987, 61-63).

4.3 Varusmiesikäisten suosimat liikuntalajit

Mikkelin läänissä tehdyn "Young-Power" tutkimuksen mukaan suosituimpia liikuntamuotoja 14-18 vuotiaiden poikien mielestä ovat jalkapallo, uinti, sulkapallo, pyöräily, lenkkeily ja jääkiekko. Huomattavaa tutkimuksen mukaan oli, että perinteiset lajit olivat säilyttäneet asemansa hyvin. Sotilaslajeista hiihto ja ammunta olivat 12 suosituimman lajin joukossa. Tutkimukseen osallistui 2442 poikaa. (Sihvonen 1993, 4.)

Samanlaisia tuloksia ovat saaneet myös Telama ja Laakso (1983) tutkiessaan 12-18 vuotiaiden poikien yleisimmin harrastamia liikuntamuotoja. (Vuolle, Telama & Laakso 1986, 62.) Rintalan (1990) mukaan suosituimpia kesälajeja varusmiesten keskuudessa olivat palloilut, lenkkeily ja uinti. Talvilajeista harrastettiin mieluiten

jääpelejä, hiihtoa sekä sisäpallopelejä. (Rintala 1990, 62).

Asuinpaikkakunnan koolla on Kariston (1988) mukaan jonkin verran merkitystä siihen, mitä liikuntamuotoa harrastetaan. Pyöräily, hölkkääminen ja uinti olivat ne liikuntamuodot, joita harrastettiin lähes saman verran varusmies ikäryhmässä sekä kaupungissa että maaseudulla.(Karisto 1988, 53-56).

Pyöräily oli selvästi suosituin kuntoilumuoto. Maaseudun asukkaista sitä harrasti lähes 40% ja suurkaupungeissakin pyöräili yli kolmannes. Laskettelu oli selvästi suurempien kaupunkien harrastusmuoto. Suurkaupungeissa asuvista lasketteli 12%, mutta maaseudulla vain 4%. Punttisalilla käyminen oli suurkaupunkilaisten keskuudessa yleisempää kuin taajamissa tai maaseudulla asuvien keskuudessa. (Karisto 1988, 53-56). Joukkuepeleihin osallistumista ei kyseisessä tutkimuksessa kysytty.

Samassa tutkimuksessa tuli esille myös esille koulutustason vaikutus liikuntaharrastusvalintoihin. Pyöräily ja uinti olivat sekä lukion että peruskoulun käyneiden suosiossa. Pyöräilyä ilmoitti harrastavansa yli 40% vastanneista molemmissa ryhmissä ja uinnissa prosenttiluku oli vähän yli 20. Hölkkääminen oli myös yleistä, sillä ylioppilaista hölkkäsi yli 30% ja peruskoulun käyneistä yli 20%. Laskettelu ja voimistelu olivat selvästi suositumpia ylioppilaiden keskuudessa kuin peruskoulun käyneiden. Muutoinkin erot liikuntaharrastuvalinnoissa olivat selkeämmät koulutustason mukaan kuin asuinpaikan koon mukaan (Karisto 1988, 52-57).

5 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

5.1 Varusmiesten asenteet puolustusvoimien liikuntakasvatukseen

Harri Rintalan (1990) tutkimuksessa varusmiehet ja varusmiesesimiehet saivat arvioida puolustusvoimien liikuntakasvatusta ja kouluttajien liikuntakoulutustaitoja. Suurin kritiikki kohdistui palvelusliikunnan joustamattomuuteen, pakonomaisuuteen ja yksipuolisuuteen.

Varusmiesesimiehistä 40%:n mielestä puolustusvoimissa annettu liikuntatietous oli heikkoa. Joka kolmas katsoi kuitenkin suunnistustaidon kehittyneen varusmiespalvelusaikana. Aliupseerikurssin ja upseerikurssin antamaa liikuntakoulutusvalmiutta pidettiin heikkona. Ryhmänjohtajista kolmannes ja kokelaista puolet kokivat, etteivät kurssit antaneet liikuntakoulutusvalmiutta ollenkaan. 10% antoi tyydyttävän arvosanan. Lähes puolet varusmiesesimiehistä piti kantahenkilökunnan liikuntakoulutusvalmiutta heikkona ja puutteellisena. Varusmiesesimiehet mielsivät liikunnan tärkeäksi osaksi puolustusvoimien koulutusta. Ensisijaisesti liikunta nähtiin vaihtelun ja virkistyksen tuojana.

Varusmiehistä 60% totesi liikuntakoulutuksen määrän olleen sopivan. Kolmannes katsoi liikuntakoulutuksen määrän liian vähäiseksi. Yli 35% piti liikuntaa muuhun koulutukseen verrattavana. Miellyttäväksi liikuntakoulutuksen koki 16%. Lähes kolmannes koki liikunnan virkistävänä ja mielenkiintoisena palvelusrutiinien katkaisijana, mutta moitti sen pakonomaisuutta. 80% varusmiehistä koki liikuntakoulutuksen yksipuoliseksi. Yli 90% totesi teoriaopetuksen, harjoitusmenetelmien, välinetietouden ja lihashuollon opetuksen olevan vähäistä tai puuttuvan kokonaan.

Varusmiehet arvioivat kantahenkilökunnan ja varusmiesesimiesten liikunta-kouluttamistiedot- ja taidot seuraavasti: 2/3 arvioi varusmiesesimiesten tiedot ja taidot tyydyttäviksi, suorituksia piti hyvinä 20% ja 15% väitti saaneensa epäpätevää opetusta. Kantahenkilökunnan taidot hyviksi arvioi 25% varusmiehistä ja epäpäteviksi 20%. Loput kouluttajat saivat tyydyttävän arvosanan. (Rintala 1990, 59-65).

Juha Karppasen (1991) tutkimuksessa varusmiehet(I/90 ja II/90) kokivat puolustusvoimien liikuntakoulutuksen varsin tarpeelliseksi. Liikunta koettiin ensisijaisesti virkistävänä tekijänä. Kielteisenä koettiin koulutuksen yksipuolisuus. Lähes 4/5 varusmiehistä koki liikuntakoulutuksen valinnan mahdollisuudet hyvin vähäisiksi. Vastaavia tuloksia sai myös Pietilä (1976) omassa tutkimuksessaan. Kaikkiaan 68% varusmiehistä piti liikuntaharjoituksia tarpeellisina ja mielekkäinä. Liikunnan lisäämistä koulutusohjelmaan kannatti 64%. Varusmiehistä 55% katsoi oman fyysisen kuntonsa kohonneen liikuntakoulutuksen ansiosta (Karppanen 1991, 11-14).

Kouluttajat saivat yleisarvosanan tyydyttävä liikuntakoulutustuntien johtamisesta Harri Kosken (1989) tutkimuksessa. Erittäin hyvin johdettuja liikuntatunteja ei ollut pitänyt kukaan. Vastaavasti huonosti johdettuja tunteja oli ollut vain muutama. 70% varusmiehistä koki liikuntatuntien määrän sopivaksi ja vähän yli viidennes halusi lisäystä liikuntatuntien määrään. Positiivista vaikutusta liikunnan harrastamiseen toivat eniten vapaa-ajan liikuntamahdollisuudet. Tällaisen omatoimisen liikunnan koki 70% varusmiehistä vaikuttavan omasta kunnosta huolehtimiseen. 20%:n mielestä liikuntakoulutus antoi eniten sykettä oman kunnon ylläpitämiseen. (Koski 1989, 15-18, liite 1).

Juhani Raannon (1994) tutkimuksessa varusmiehet kokivat positiivisina tekijöinä liikunnan rentouttavan ja palauttavan vaikutuksen, kunnon kohenemisen ja henkisen kestävyyden paranemisen. Liikuntakoulutukseen kaivattiin enemmän

vaihtelua, varsinkin pallopelejä, sekä yksiköiden sisäisiä kilpailuja.

Maavoimissa 70% katsoi yleiskuntonsa kohonneen palveluksen aikana. Vastaava luku oli Meri -ja Ilmavoimissa 40%. Etenkin Maavoimissa koettiin suuret ryhmät negatiivisena tekijänä.

38% Maavoimien, 28% Merivoimien ja 70% Ilmavoimien varusmiehistä harrasti liikuntaa säännöllisesti omalla ajallaan. Varusmiesten liikuntakerhosta ei ollut minkään aselajin varusmiehillä kovin hyvää tietoa. Maavoimien varusmiehistä 83% ei tiennyt, mikä liikuntakerho on ja missä se toimii. Vastaavat luku Merivoimissa oli 89% ja Ilmavoimissa 60%. (Raanto 1994, 16-17).

5.2 Kouluttajien näkemykset puolustusvoimien liikuntakasvatuksesta

Kouluttajat saivat arvioida omia ja ammattikuntansa liikuntakouluttamistaitoja Rintalan (1990) tutkimuksessa. Vastaajista 2/3 oli toimiupseereja ja joka neljäs oli va-palveluksessa ennen kadettikoulun tai maanpuolustusopiston kurssien alkamista. Kouluttajien määrä tutkimuksessa oli 14.

70% kouluttajista arvioi ammattikuntansa liikuntakouluttamistaidot tyydyttäviksi. Vajaa kolmannes arvioi tiedot ja taidot hyviksi. Lähes 60% kouluttajista koki omat taidot tyydyttäviksi ja hyviksi yli 40%. Sotilasopetuslaitoksissa saatuja liikuntakouluttajan valmiuksia piti riittämättöminä vajaa 60%.

Suurimmat puutteet olivat teoreettisessa liikuntatietoudessa (pelien säännöt, harjoittelet, taktiikka ja välinetietous) sekä lihashuollossa (verryttely, venyttely ja

lepo-rasitussuhde). Kouluttajista lähes 60% toivoi liikuntatietoutta lisääviä kursseja. Vastaajista lähes 2/3 näki liikuntakoulutuksen ensisijaisena tehtävänä virkistyksen ja vaihtelun tuomisen normaaliin päivärytmiin. (Rintala 1990, 67-69).

John Laukan (1991) tutkimuksessa kouluttajat kokivat puolustusvoimien liikuntakasvatuksen hieman totiseksi, kahlituksi, perinteiseksi ja hieman vanhanaikaiseksi, mutta turvalliseksi ja kohtuullisen kehittäväksi. Myönteisenä seikkana nähtiin liikuntakasvatuksen ja kantahenkilökunnan liikunta-asenteiden kehittymisen positiiviseen suuntaan. (Laukka 1991,23).

Kadetit saivat arvioida kahta opetustyyliä (behavioristinen ja kognitiivinen) Kyllösen (1997) tutkimuksessa, joka käsitteli taitojen oppimista liikuntakoulutuksessa. Tuloksissa perinteinen, puolustusvoimien käyttämä behavioristinen opetustyyli sai huomattavasti heikomman arvosanan (2.75), kuin kognitiivinen opetustyyli (4.36). Maksimipistemäärä oli 5.

Behavioristisessa tyylissä pidettiin hyvinä asioina hyvää järjestystä ja kuria, suurta toistojen määrää ja harjoituksen johdonmukaisuutta. Kielteisinä seikkoina tulivat esille harjoituksen yksitoikkoisuus, kouluttajan suhtautuminen koulutettaviin, koulutustavan motivoimattomuus sekä vain kouluttajan käskyjen mukaan toimiminen. Kognitiivinen tyyli sai kiitosta suoritusten analysoinnista, rauhallisesta opetustavasta, olennaisiin asioihin keskittymisestä ja kavereilta saadusta välittömästä palautteesta, mikä ei kaikkia miellyttänyt. Huonoina puolina kognitiivisessa opetustyylissä nähtiin " lepsu joukon hallinta", liiallinen puhekoulutus ja alhainen toistojen määrä (Kyllönen 1997, 36-39).

6 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS JA TUTKIMUSONGELMAT

6.1 Tutkimuksen viitekehys

KUVIO 1: Puolustusvoimien liikuntakasvatus ja siihen vaikuttavat tekijät

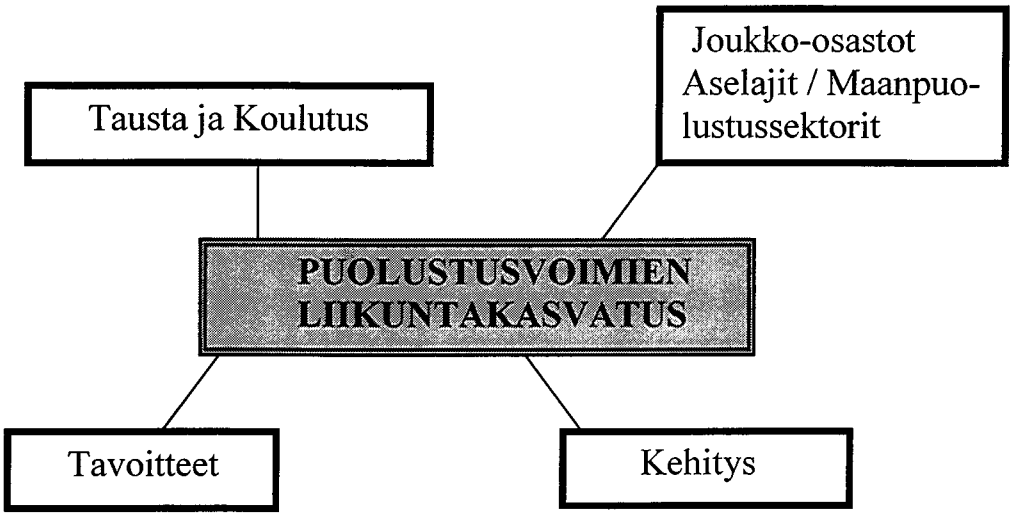

6.2 Tutkimusongelmat

1. Mitkä ovat puolustusvoimien liikuntakoulutuksen ensisijaiset tehtävät tutkimukseen osallistuneiden ryhmien mielestä?

2. Mitkä liikuntalajit ovat puolustusvoimien kannalta tärkeitä, ja mitkä lajit vastaavasti kiinostavat varusmiehiä?

3. Millainen on liikuntakoulutuksen taso puolustusvoimissa, ja millainen ilmapiiri liikuntakoulutuksessa vallitsee?

4. Miten puolustusvoimien liikuntakoulutusta voidaan kehittää?

7 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

7.1 Tutkimuksen aikataulu

Ensimmäinen yhteydenotto tutkimuskohteeseen otettiin kesällä 1995, jolloin tiedustelin olisiko puolustusvoimilla mahdollisuutta ja kiinnostusta osallistua tutkimukseen, joka käsittelisi puolustusvoimien liikuntakoulutusta. Aihepiirikartoitusta tein yhdessä puolustusvoimien liikuntapäällikkö Kauko Palvalinin kanssa myöhemmin syksyllä. Aiheen selvittyä alkoi kirjallisuuskatsauksen laatiminen.

Kesällä 1996 valitsimme joukko-osastot, joissa kyselyt suoritettaisiin. Kyselylomakkeet esitestattiin Ilmavoimien Viestikoulussa Tikkakoskella. Kohderyhmäksi valittiin sellaisia henkilöitä, jotka eivät osallistuneet varsinaiseen tutkimukseen. Tutkimusluvan myöntämisen jälkeen (liite 1) kyselyt suoritettiin samana syksynä viikosta 35 alkaen. Tulosten optinen käsittely tapahtui puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskuksessa syksyllä 1997. Tulosten lopullinen käsittely ja pohdinta valmistuivat syksyllä 1998.

7.2 Kohderyhmän valinta

Yksi tämän tutkimuksen tärkeimmistä tavoitteista oli saada tutkimustulos, jonka avulla voidaan kuvata puolustusvoimien liikuntakasvatuksen nykytilaa. Tämän vuoksi piti otoksen henkilömäärä saada riittävän suureksi, jotta tutkimustulokset voitaisiin yleistää koko puolustusvoimia koskeviksi. Lisäksi kaikkien aselajien edustus oli tulosten validiteetin kannalta merkittävä seikka. Myös maantieteellinen näkökanta eri maanpuolustussektoreiden osalta oli otettava huomioon.

Edellä mainitut seikat huomioon ottaen valitsimme liikuntakasvatuspäällikkö Kauko Palvalinin kanssa ne joukko-osastot, joissa tutkimus suoritetaan. Valintamme kohdistui kuuteen joukko-osastoon: Helsingin Ilmatorjunta Rykmentti, Ilmavoimien Viestikomppania, Kainuun Prikaati, Porin Prikaati, Savon Prikaati ja Suomenlahden Laivasto.

7.3 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää puolustusvoimissa annettavan liikuntakoulutuksen laatua. Tulosten yleistettävyyden kannalta tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden määrän piti olla suuri. Tämän vuoksi kyselytutkimus vaikutti sopivalta menetelmältä. Lisäksi puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus lupautui käsittelemään optisille kaavakkeille täytetyt vastaukset.

Komppanianpäälliköille suunnatuista kysymyksistä (liite 2) suurin osa oli luonteeltaan avoimia kysymyksiä. Koska komppanianpäälliköiden lukumäärä ei ollut suuri, oli avointen kysymysten käsitteleminen manuaalisesti mahdollista. Kouluttajia tutkimukseen osallistui 30. Heille osoitetuista kysymyksistä (liite 3) suurin osa oli monivalintakysymyksiä. Varusmiehille suunnatut kysymykset (liite 4) olivat kaikki monivalintakysymyksiä. Tutkimukseen osallistuneita varusmiehiä oli peräti 360.

7.4 Mittareiden laadinta

Kysymyslomakkeita laadittaessa mallina käytettiin aiemmin puolustusvoimissa tehtyjen tutkimusten kysymyksen asetteluja. Suurin osa kysymyksistä on kuitenkin laadittu itse, koska vastaavia tutkimuksia ei aiheesta ole aiemmin tehty.

Kysymysten asetteluun vaikutti osaltaan myös vastausten optinen käsittely. Kaikkien kysymyskaavakkeiden (komppanianpäälliköt, kouluttajat ja varusmiehet) alussa oli lyhyt taustan selvitys. Komppanianpäälliköiden ja kouluttajien taustaa selvitettiin kolmella kysymyksellä, jotka koskivat palvelusvuosia, joukko-osastoa ja sotilasarvoa / virkasuhdetta. Varusmiesten taustoja selvitettiin hieman tarkemmin. Heiltä kysyttiin mm. asuinpaikkaa, koulutusta, opiskelua ja vapaa-ajalla tapahtuvan liikunnan määrää sekä fyysistä kuntoa.

Komppanianpäälliköille suunnatut kysymykset oli muotoiltu siten, että niihin pystyi vastaamaan muutamalla lauseella. Kolmisivuisessa kaavakkeessa oli 11 kysymystä, joista kahdeksan oli avointa- ja kolme monivalintakysymystä. Suurin osa kysymyksistä selvitti liikuntakoulutuksen asemaa ja toteuttamista kyseisessä yksikössä. Kaavakkeen lopussa komppanianpäälliköillä oli mahdollisuus ilmaista mielipiteensä jostakin heille tärkeästä puolustusvoimien liikuntakasvatusta koskevasta asiasta.

Kouluttajille tarkoitettu kysymyskaavake oli viisisivuinen ja sisälsi 33 monivalinta- ja kolme avointa kysymystä. Monivalintakysymyksissä kouluttajia pyydettiin valitsemaan itselleen sopivin vastausvaihtoehto. Valintavaihtoehtoja oli kahdesta viiteen. Avoimiin kysymyksiin kouluttajat saivat vastata muutamalla lauseella. Myös kouluttajilla oli komppanianpäälliköiden tapaan mahdollisuus kertoa heille itselleen tärkeästä seikasta liikuntakasvatuksessa.

Tutkimuksen suurin ryhmä oli varusmiehet, joita oli kaikkiaan 360. Heille osoitetut kysymykset olivat kaikki monivalintakysymyksiä. Vastausvaihtoehtoja oli kahdesta viiteen. Jokaiseen kysymykseen varusmiehet saivat valita yhden, sopivimman vaihtoehdon. Otannan suuren määrän vuoksi en asettanut avoimia kysymyksiä.

Yksi tärkeimmistä seikoista oli samaa asiaa mittaavien kysymysten asettaminen tutkimuksen eri kohderyhmille. Tällä tavoin pyrittiin selvittämään, eroavatko komppanianpäälliköiden, kouluttajien ja varusmiesten vastaukset toisistaan. Esimerkiksi kaikkia ryhmiä pyydettiin arvioimaan liikuntakoulutuksen tehtävää puolustusvoimissa kunnonkohottajana. Kaikilla kohderyhmillä oli samat viisi vastausvaihtoehoa, jossa A oli merkityksetön ja E erittäin merkitsevä. Varsinkin kouluttajille ja varusmiehille esitettiin useita tämäntyyppisiä kysymyksiä.

Jokaisessa joukko-osastossa liikuntakasvatusupseeri tai koulutusosasto valitsi yhden komppanian, jossa tutkimus tehtiin. Valinnan edellytyksenä oli, että kyseinen komppania ei saanut olla erikoisyksikkö, vaan sen oli edustettava joukko-osaston keskitasoa. Jokaisesta komppaniasta tutkimukseen osallistuivat komppanianpäällikkö, kouluttajat ja vuoden 1995 ensimmäisen saapumiserän varusmiehet.

7.5 Aineiston käsittely

Tulosten tilastollinen käsittely on suoritettu niissä tapauksissa, joissa otoskoko on ollut riittävän suuri ($n \geq 30$). Komppanianpäälliköiden osalta tilastokäsittelyä ei ole suoritettu ollenkaan, koska heitä tutkimukseen osallistui neljä. Kouluttajien tulokset on tilastollisesti käsitelty yhtenä ryhmänä. Niitä ei ole eritelty palvelusvuosien, virkasuhteen tai palveluspaikan perusteella. Varusmiesten tulokset on eritelty sotilasarvon ja joukko-osaston perusteella.

Tuloksia, jotka on annettu Likert-asteikolla, tarkasteltiin yksisuuntaisen varianssianalyysin avulla. Lisäksi näihin tuloksiin tehtiin Bonferroni monivertailutesti, mikä parantaa tulosten luotettavuutta ja lisää tutkimuksen reliabiliteettia. Kouluttajien ja varusmiesten vastausten erojen selvittämiseen

käytettiin t-testiä. Muita tuloksia on tarkasteltu khi toiseen testin avulla.

Niissä tapauksissa, joissa otoskoko ei ollut riittävän suuri tilastolliselle tarkastelulle, on tulokset ilmoitettu prosenttilukuina tai keskiarvoina.

7.6 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuudella tarkoitetaan korkeaa reliabiliteettia eli tulostenpysyvyyttä ja korkeaa validiteettia eli mittauksen pätevyyttä (Kari & Huttunen 1988, 88). Mittauksen reliabiliteetilla tarkoitetaan sen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Mitä vähemmän tuloksissa on sattumanvaraisuutta sitä suurempi reliabiliteetti on. Validiteetilla tarkoitetaan mittarin kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata (Eskola 1981, 77).

7.6.1 Tutkimuksen reliabiliteetti

Kaikkien tutkimukseen osallistuneiden ryhmien kysymykset on laadittu tätä tutkimusta varten ja ne on esitestattu mahdollisten epäselvyyksien välttämiseksi ja tarpeettomien kysymysten poistamiseksi. Lisäksi tulosten tarkasteluvaiheessa ilmeni Helsingin Ilmatorjunta Rykmentin kouluttajien vastauksissa sellaisia seikkoja, jotka antoivat aihetta olettaa, että kyselyyn eivät olleet vastanneet kouluttajat, vaan tutkimukseen täysin kuulumaton ryhmä. Kyseiset vastaukset poistettiin tutkimuksesta.

Tilastollisiin testeihin on tehty Bonferroni monivertailutesti, joka vähentää satunnaisvirheiden mahdollisuutta ja parantaa näin tutkimuksen reliabiliteettia. Mikäli otoskoko oli tilastollisiin testeihin liian pieni, ei tulosten tilastollista merkitsevyyttä osoittavaa tarkastelua ole tehty.

Varusmiesten tuloksissa voidaan tulosten reliabiliteettia pitää hyvänä jääkärien, korpraalien ja alikersanttien osalta, koska otoskoko kyseisissä ryhmissä oli riittävän suuri tulosten yleistettävyyden kannalta. Muiden varusmiesryhmien sekä myös kouluttajien ja komppanianpäälliköiden osalta reliabiliteettia voidaan pitää tyydyttävänä.

7.6.2 Tutkimuksen validiteetti

Kaikille tutkimukseen osallistuneille ryhmille oli ehtinyt muodostua riittävän selkeä kuva puolustusvoimien liikuntakoulutuksesta, sillä varusmiehiltä tiedot kerättiin vain muutamaa viikkoa ennen kotiutumista. Kaikilla kouluttajilla ja komppanianpäälliköillä oli myös riittävästi työkokemusta, jotta he pystyivät vastaamaan puolustusvoimien liikuntakoulutusta koskeviin kysymyksiin. Kaikille tutkimukseen osallistuneille ryhmille oli järjestetty joukko-osastokohtaisesti yhteinen vastaustilaisuus.

Optiset vastauslomakkeet oli kaikki täytetty huolellisesti ja asiallisesti, eikä yhtään kaavaketta tarvinnut hylätä paitsi Helsingin Ilmatorjunta Rykmentin kouluttajien vastaukset, jotka kaikki hylättiin. Niin sanottuja protestivastauksia ei ollut lainkaan. Osa kouluttajista ja komppanianpäälliköistä oli vastannut huolellisesti ja rakentavan kriittisesti avoimiin kysymyksiin. Muutamat kouluttajat olivat jättäneet kokonaan vastaamatta ja komppanianpäälliköstä osa oli vastannut todella lyhyesti ja jättänyt joihinkin kohtiin vastaamatta.

8 TULOKSET

8.1 Komppanianpäälliköt

Tutkimukseen osallistuneet neljä komppanianpäällikköä tulivat IlmavVk:sta, KaiPr:sta, PorPr:sta ja SavPr:sta.Sotilasarvoltaan komppanianpäälliköistä kaksi oli kapteenia ja kaksi yliluutnanttia. Palvelusvuosia oli neljä, kuusi, kahdeksan ja yhdeksän vuotta. Maanpuolustussektoreista eteläinen ja aselajeista Merivoimat jäivät ilman edustusta. Otoksen pienuudesta johtuen tuloksia ei komppanianpäälliköiden osalta voida yleistää koko puolustusvoimia koskeviksi, vaan niitä on tulkittava suuntaa antavina yksittäistapauksina.

Komppanianpäälliköt näkevät liikuntakoulutuksen päätehtävinä kunnon kohottamisen sekä vaihtelun ja virkistyksen tuomisen päivärutiineihin. Saman suuntaisia tuloksia sai myös Rintala (1989). Hajontaa väittämien sisällä esiintyi hyvin vähän. Ainoastaan kahdessa kohdassa arvioiden välinen ero oli kaksi yksikköä. (Taulukko 1/liite 5)

Puolustusvoimien perinteisiä liikuntalajeja arvostetaan selvästi eniten: suunnistus, hiihto ja lenkkeily ovat komppanianpäälliköiden arvioinnin mukaan tärkeitä lajeja. Yllättävänä seikkana voidaan pitää yleisurheilun saamaa pientä pistemäärää (1.75), sillä onhan yleisurheilulla vankat perinteet puolustusvoimissa. (Taulukko 2/liite 5)

Enemmän kuin yhden yksikön suuruista hajontaa oli: a) kamppailulajeissa, joissa hajontaa oli peräti kolme yksikköä (1-4) b) kuntosalityöskentelyssä (2-5) sekä c) joukkuepeleissä, joissa hajontaa oli kaksi yksikköä (2-4).

Neuvotteleminen liikuntatuntien sijoittamisesta viikkopalvelusohjelmaan yhdessä kouluttajien kanssa on vähäistä. Yksi komppanianpäälliköistä ilmoitti kouluttajien laativan itse viikko-ohjelmat. Yksi kertoi yhteissuunnittelua olevan vähän ja kaksi komppanianpäällikköä ilmoitti tekevänsä yhteistyötä kouluttajien kanssa enintään kerran viikossa.

Vähäistä on myös Pääesikunnan koulutusosaston laatimien liikuntakasvatusohjeiden ja koulutuskorttien käyttö. Komppanianpäälliköistä yksi ilmoitti, että heidän komppaniassaan ei kyseisiä ohjeita käytetä juuri lainkaan. Yksi kertoi käytön olevan vähäistä ja yhdessä komppaniassa ohjeita ja koulutuskortteja käytettiin ainoastaan testauksen yhteydessä. Vain yksi komppanianpäälliköistä ilmoitti niitä käytettävän aina, mikäli ne palvelivat kyseistä liikuntatapahtumaa.

Yhteistyötä joukko-osaston liikuntakasvatusupseerin kanssa tehtiin massaliikuntapahatumien yhteydessä, suorituspaikkoja varattaessa ja varuskunnallisia kilpailuja järjestettäessä. Yhdessä komppaniassa liikuntakasvatusupseeri kävi pitämässä joitakin oppitunteja. Yksi komppanianpäälliköistä ilmoitti yhteistyön olevan vähäistä.

Komppanianpäälliköt arvioivat oman yksikkönsä kouluttajien liikunnanopettamistaidot ja tiedot hyviksi. Yksi ilmoitti tilanteen olevan erittäin hyvä tällä hetkellä. Kaksi komppanianpäällikköä totesi taitojen ja tietojen olevan riittävät niiden lajien puitteissa, joita yksikössä harjoitetaan.

Liikuntakoulutuksen yhteydessä ilmenneitä ongelmia tai puutteita arvioidessaan oman yksikön / varuskunnan osalta komppanianpäälliköt antoivat seuraavia vastauksia:

> *"Suuret miesmäärät aiheuttavat sen, että urheiluvälineitä ei ole riittävästi"*

"Lähinnä halu ja tahto"

"Liikuntasali aivan liian pieni...joukkue yleensä liian suuri koulutusta-pahtumassa (pallopelit)"

"Prikaatijohtoinen koulutus sijoittuu lähinnä vain kotiuttamisen yhteyteen. (yhteiset tunnit)"

Arviot siitä, miten perusyksikön liikuntakoulutuksen tulosta tulisi mitata (PV:n toiminto 50) vaihtelivat komppanianpäälliköiden keskuudessa seuraavasti:

"Mitataan mm. P-kauden koulutustarkastuksen yhteydessä jolloin tarkastetaan suunnistustaito"

"Tulosta tulisi mitata lähinnä siinä mielessä kuinka paljon se lisää varusmiesten palvelusmotivaatiota. Ei niinkään kunnon kohottamista."

"Kysely: kuinka moni on innostunut jatkamaan liikuntaa palveluksen päätytty. Normaalit kunnon seurannat."

Yksi komppanianpäälliköistä ei osannut vastata kyseistä toimintoa koskevaan kysymykseen.

Puolustusvoimien liikuntakoulutusta kehittäviä toimenpiteitä kysyttäessä komppanianpäälliköt toivat esille kouluttajien oman aktiivisen roolin sekä riittävien lajitaitojen omaamisen. Yksi komppanianpäällikkö halusi lisää vapaamuotoisuutta pakonomaisen liikunnan tilalle. Mahdollisuus kokeilla useita erilaisia lajeja nähtiin myös kehittävänä tekijänä. Yhteistoimintaa liikunnanopettajien kanssa, sekä henkilökunnan jatkokoulutusta olisi tehostettava. Myös välineistöä tulisi lisätä.

Mahdollisuuden ilmaista kommentteja tutkimuksesta tai puolustusvoimien liikuntakasvatuksesta käytti hyväkseen vain yksi komppanianpäällikkö. Hän halusi lisää kamppailulajeja "pakkopullan" (sotilaslajit suunnistus, hiihto ja

juoksut) asemesta; "*jotain, joka jättää pysyvän kipinän liikuntaharrastukseen.*"

8.2 Kouluttajat

Tutkimukseen osallistuneiden kouluttajien määräksi tuli 30, joista upseereita oli viisi, opistoupseereita 22 ja määräaikaispalveluksessa olevia kolme. Palvelusaika vaihteli siten, että vähintään yhdeksän vuotta palvelleita oli eniten (14). Seuraavaksi suurimman ryhmän muodostivat 6-8 vuotta palvelleet, joita tutkimukseen osallistui kuusi. Vuoden tai 2-3 vuotta palveluksessa olleita oli molemmissa ryhmissä neljä. Vähiten kouluttajia tuli 4-5 vuotta palvelleiden ryhmästä (2). Joukko-osastoista edustettuina olivat IlmavVk (7), KaiPr (8), PorPr (5) ja SavPr (10). Suluissa näkyy kouluttajien määrä joukko-osastoa kohden. Aselajeista Merivoimat ja Maanpuolustussektoreista eteläinen jäivät ilman edustusta.

Taulukko 3: Kouluttajien arviot puolustusvoimien liikuntakoulutuksen tehtävistä

Tehtävä	ka	n=30
Vaihtelun ja virkistyksen tuominen	4.20	
Kunnon kohottaja	3.70	
Yhteishengen luoja ja sopeutumisen edistäjä	3.66	
Taistelijan ominaisuuksien kehittäminen	3.50	
Uusien taitojen opettamien	3.03	
Pysyvän liikuntaharrastuksen herättäminen	2.80	

Tulokset noudattivat samaa linjaa komppanianpäälliköiden tulosten kanssa. Huomattavana erona voidaan nähdä vaihtelun ja virkistyksen tuomisen asema selvästi tärkeimpänä tekijänä kouluttajien arvioinnissa.

Virkasuhteen mukaisessa arvioinnissa tulokset olivat lähes saman kaltaiset. Upseerien mielestä liikuntakoulutuksen tehtävänä nähtiin ensisijaisesti vaihtelun ja virkistyksen tuominen yhteishengen luominen ja sopeutumisen edistäminen. Vähiten merkitystä sillä oli heidän mielestään pysyvän liikuntaharrastuksen herättäjänä. Määräaikaispalveluksessa olleiden arviot olivat samanlaiset kuin upseerien. (Taulukko 4/liite 5)

Yllättävää tuloksissa oli upseereiden antamien pistemäärien vähäisyys. Ainoastaan vaihtelun ja virkistyksen tuomisen kohdalla kolme upseeria oli antanut arvion 4, eli melko merkitsevä. Muutoin upseerien arviot olivat kolmosesta ykköseen. Heidän arvioittensa keskiarvoksi tuli 2.3. Vastaavat keskiarvot olivat opistoupseereilla 3.7 ja määräaikaispalveluksessa olevilla 3.3.

Opistoupseerit mielsivät niin ikään vaihtelun ja virkistyksen tuomisen liikuntakoulutuksen tärkeimmäksi tekijäksi , kun taas toiseksi heidän arvioinnissaan tuli kunnon kohottaminen. Pysyvän liikuntaharrastuksen herättäminen oli opistoupseerienkin mielestä vähämerkityksisin. (Taulukko 5/liite 5)

Hajontaa väittämien sisällä esiintyi opistoupseereiden vastauksissa paljon. Ainoastaan vaihtelun ja virkistyksen tuomisen osalta sitä oli vain kaksi yksikköä. Muutoin vaihtelua oli kolmen tai neljän yksikön verran. Upseereiden arvioissa oli eroa enimmillään kaksi yksikköä. Määräaikaispalveluksessa olleiden vastausten hajonta kunnon kohottamisen yhteydessä oli neljä yksikköä. Muissa kohdissa ero jäi yhteen tai kahteen yksikköön.

Palvelusvuosien määrällä oli selvä vaikutus arvioitaessa liikuntakoulutuksen tehtävää puolustusvoimissa. Yhdeksän vuotta tai enemmän palveluksessa olleet antoivat korkeampia pistemääriä kuin alle yhdeksän vuotta palveluksessa olleet.

Annettujen pisteiden keskiarvoksi yhdeksän vuotta tai enemmän palvelleille tuli 3.94, kun vastaava keskiarvo alle yhdeksän vuotta palvelleilla jäi alle kolmen (2.99). Selvimmät erot keskiarvoissa tulivat arvioitaessa liikuntakoulutuksen tehtävää pysyvän liikuntaharrastuksen herättäjänä (1.58) ja taistelijan ominaisuuksien kehittäjänä (1.48). Vaihtelun ja virkistyksen tuomisessa arviot olivat lähimpänä toisiaan; erotus oli vain kolme kymmenystä.

Joukko-osastokohtaisesti tarkasteltuna (Taulukot 6-9/liite 5) liikuntakoulutuksen tehtäviin ei tullut merkittäviä muutoksia. Vaihtelun ja virkistyksen tuominen nähtiin joko tärkeimpänä tai toiseksi tärkeimpänä tekijänä. Vähiten liikuntakoulutus vaikutti pysyvän liikuntaharrastuksen herättämiseen. Ainoastaan IlmavVk:ssa uusien taitojen opettaminen sai enemmän pisteitä kuin pysyvän liikuntaharrastuksen herättäminen. Selvin ero joukko-osastojen välillä tuli näkyviin annettujen pisteiden keskiarvoissa. IlmavVk:ssa keskiarvoksi tuli 4.33, kun se muissa joukko-osastoissa jäi alle 3.4 pisteen. Tämä keskiarvojen ero selittyy muilla taustamuuttujilla (virkasuhde ja palvelusvuodet). Jo aiempana todettiin opistoupseereiden antaneen korkeampia pistemääriä kuin upseereiden tai määräaikaispalveluksessa olleiden. Myös palvelusvuosien määrä vaikutti positiivisesti annettuihin pistemääriin. IlmavVk:sta tutkimukseen osallistuneet kouluttajat olivat kaikki opistoupseereita, sekä palvelusvuosia kuudelle kouluttajalle oli kertynyt vähintään yhdeksän vuotta ja yhdelle kouluttajalle 6-8 vuotta.

Taulukosta 10 voidaan todeta, että suunnistuksen ja hiihdon vahva asema puolustusvoimien liikuntakoulutuksessa näkyy selvästi kouluttajien arvioinneissa. Virkasuhteen mukaisesti katsottuna suunnistus oli tärkein laji kaikilla kolmella ryhmällä. Upseereiden arvioissa joukkuepelit olivat toisella sijalla ennen hiihtoa ja kamppailulajeja. Yleisurheilu ja lenkkeily eivät tuloksen mukaan ole upseerien mielestä kovin tärkeitä lajeja.

Opistoupseerit ja määräaikaispalveluksessa olleet antoivat selvästi korkeampia pistemääriä lähes kaikkien lajien osalta kuin upseerit. Opistoupseerien tuloksissa vain yleisurheilu ja yksilöpelit jäivät alle kolmen pisteen. Upseerien arvioinneissa ainoastaan neljä lajia sai yli kolme pistettä, mutta yksikään laji ei saanut yli neljää pistettä. Annettujen pisteiden keskiarvoksi opistoupseereilla tuli 3.76, määräaikaispalveluksessa olleilla 3.59 ja upseereilla 2.91. Jo aiemmin arvioitaessa liikuntakoulutuksen tehtävää puolustusvoimissa havaittiin, että upseerit antoivat säästeliäämmin pisteitä kuin muut.

TAULUKKO 10: Kouluttajien yhteiset, sekä virkasuhteen mukaisesti eritellyt arviot eri liikuntalajien tärkeydestä puolustusvoimissa

laji	ka	ups.	o.ups.	ma.
suunnistus	4.55	3.80	4.86	5.00
hiihto	4.31	3.20	4.73	5.00
joukkuepelit	3.72	3.60	4.23	3,33
uinti ja heng.pelastus	3,49	2.60	3.86	4.00
lenkkeily	3.36	2.40	3.82	4.33
kamppailulajit	3.26	3.20	3.59	3.00
kuntosalityöskentely	2.80	2.60	3.14	2.67
yleisurheilu	2.69	2.20	2.86	3.00
yksilöpelit	2.44	2.60	2.73	2.00
ka	3.42	2.91	3.76	3.59
n	30	5	22	3

Palvelusvuodet eivät tuoneet merkittäviä muutoksia arvioitaessa liikuntalajien merkitystä puolustusvoimissa. Tärkeimpinä lajeina kaikissa

palvelusvuosiryhmissä pidettiin suunnistusta ja hiihtoa. Myös joukkuepelit miellettiin tärkeiksi. Yhdeksän vuotta tai enemmän palvelleet katsoivat myös lenkkeilyn, uinnin ja hengenpelastuksen kuuluvan tärkeisiin lajeihin. Yleisurheilu ja yksilöpelit jäivät kaikissa ryhmissä alle kolmen pisteen. Liikuntakoulutuksen tehtävää arvioitaessa oli suuri ero alle yhdeksän vuotta palvelleiden ja yhdeksän vuotta tai enemmän palvelleiden välillä, nyt ero näiden kahden ryhmän keskiarvojen välillä oli vain kolme kymmenystä.

TAULUKKO 11: Kouluttajien arviot liikuntalajien tärkeydestä joukko-osastokohtaisesti tarkasteltuna

laji	ka	PorPR	KaiPr	SavPr	Ilmav
suunnistus	4.68	4.60	4.13	5.00	5.00
hiihto	4.51	4.60	3.88	4.70	4.86
joukkuepelit	4.04	4.00	3.75	4.10	4.29
lenkkeily	3.67	4.00	3.38	3.60	3.71
uinti ja hengenpelastus	3.64	3.20	3.50	3.70	4.14
kamppailulajit	3.52	3.80	3.75	3.10	3.43
kuntosalityöskentely	2.95	2.20	3.00	2.90	3.71
yleisurheilu	2.75	2.40	3.12	2.60	2.86
yksilöpelit	2.57	1.60	3.00	2.40	3.29
ka:	3.59	3.38	3.50	3.57	3.92
n :	30	5	8	10	7

Joukko-osastokohtainen tarkastelu vahvistaa entisestään suunnistuksen ja hiihdon asemia puolustusvoimien liikuntakoulutuksen tärkeimpinä liikuntalajeina. Myös joukkuepelejä kannattivat tutkimuksessa mukana olleet maanpuolustusalueet ja aselajit vahvasti. Yhtä merkittävä asema vähiten tärkeimpinä liikuntalajeina oli yksilöpeleillä, yleisurheilulla sekä kuntosalityöskentelyllä. Tosin IlmavVk:ssa kouluttajat näkivät

kuntosalityöskentelyn merkittävänä liikuntalajina. Yksittäistapauksena huomio kiinnittyi siihen että, PorPr:n kouluttajat arvostivat vain vähän yksilölajeja. Siellä viidestä kouluttajasta kaksi antoi arvosanan ei tärkeä ja kolme vähän tärkeä.

Liikuntakoulutuksen tehtävän arvioinnissa aiemmin ollut huomattava ero joukkoosastojen antamien pisteiden keskiarvossa oli selvästi pienempi liikuntalajien osalta. IlmavVk:n kouluttajien antamien pisteiden keskiarvo oli nytkin suurin, lähes neljä, ja KaiPr:n, PorPr:n ja SavPr:n kouluttajilta saadut keskiarvot olivat reilusti yli kolmen.

Tutkimuksesta löytyi vain yksi taustatekijä, jolla voidaan selittää tiettyjen liikuntalajien vahvaa tai heikkoa asemaa tutkimuksessa mukana olleissa joukkoosastoissa. Ne kouluttajat (10), jotka toimivat tai ovat toimineet valmennustehtävissä antoivat huomattavasti heikommat pisteet yleisurheilulle, yksilöpeleille ja kuntosalityöskentelylle kuin kouluttajat (20), joille ei ole kokemusta valmentamisesta. 50% valmentaneista kouluttajista antoi yleisurheilulle arvosanan ei tärkeä tai vähän tärkeä ja loput antoivat arvosanan jonkin verran tärkeä. Ei valmentaneista kouluttajista 30% antoi arvosanan tärkeä tai erittäin tärkeä. Valmentaneista 70% arvioi yksilölajit ei tärkeiksi tai vähän tärkeiksi lajeiksi. Ei valmennuskokemusta omaavista kouluttajista 35% antoi vastaavat arviot ja 20% antoi tärkeän tai erittäin tärkeän arvon yksilölajeille. Kuntosalityöskentelylle 50% valmennusta harrastaneista antoi kaksi huonointa arvosanaa, mutta 20% antoi tärkeän tai erittäin tärkeän arvon. Vastaavissa ryhmissä ei valmentajien kohdalla prosenttiluvut olivat 20 ja 40. Muissa lajeissa valmennustoiminta ei toiminut selittävänä tekijänä.

Arvioidessaan ammattikuntansa liikuntakouluttajan taitoja ja tietoja yleensä kouluttajien näkemykset olivat hyvin lähellä toisiaan. Virkasuhteen mukaisesti arvioituna Likert-asteikolla 1-5 kaikki arviot sekä taitojen että tietojen osalta tulivat välille 2-4. Keskiarvoksi tuli taidoista 3.27 ja tiedoista 3.10.

Kun kyseessä olivat omat taidot ja tiedot, esiintyi hajontaa opistoupseereilla ja määräaikaispalveluksessa olleilla. Opistoupseereista kolme arvioi omat liikuntakouluttajan taitonsa heikoiksi ja kaksi puolestaan antoi erittäin hyvän arvosanan. Loput arviot tulivat välille 2-4. Määräaikaispalveluksessa olleista yksi arvioi omat taitonsa erittäin hyviksi, yksi keskinkertaisiksi ja yksi välttäviksi. Omien tietojen osalta arvioissa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Keskiarvoksi omista liikuntakouluttajan taidoista saatiin upseereilla 2.80, opistoupseereilla 3.20 ja määräaikaispalveluksessa olleilla 3.30. Omia tietoja arvioitaessa upseerien keskiarvoksi saatiin 2.40 ja opistoupseerien keskiarvo oli 3.30.

TAULUKKO 12. Kouluttajien joukko-osastokohtainen arviointi liikuntakoulutusta antavien kouluttajien taidoista ja tiedoista yleensä, sekä arvio omista liikuntakouluttajan taidoista ja tiedoista

joukko-os.	yl. taid.	yl. tied.	om. taid.	om. tied.
PorPr.	3.00	2.40	3.00	3.00
KaiPr.	2.86	3.00	2.50	2.85
SavPr.	3.80	3.50	3.20	3.10
IlmavVk	3.14	3.14	4.00	3.86
ka	3.20	3.01	3.18	3.20
n: 30				

Arvioitaessa liikuntakouluttajan taitoja ja tietoja joukko-osastokohtaisesti voidaan taulukon 12 mukaisesti todeta IlmavVk:n kouluttajien arvostavan omia liikuntakouluttajan taitoja ja tietoja selväsi keskiarvoa enemmän. Toinen merkille pantava tulos on PorPR:n kouluttajien huomattavasti keskiarvoa alhaisempi arvio kouluttajien yleisistä liikuntakoulutustiedoista. Lisäksi voidaan todeta, että KaiPr:n kouluttajien käsitykset omista liikuntakouluttajan taidoista ovat jonkin

verran keskinkertaista alhaisemmat.

Palvelusajan mukaisessa tarkastelussa tuloksissa erottui vähintään yhdeksän vuotta palveluksessa olleiden selvästi positiivisempi käsitys omista liikuntakouluttajan taidoista verrattuna muihin palvelusaikaryhmiin. Heistä noin 35% arvioi omat taitonsa hyviksi ja erinomaisiksi peräti 21%. Tulosta selittää upseerien puuttuminen kyseisestä ryhmästä, sekä valmennustoiminta, joka vaikutti positiivisesti käsityksiin omista liikuntakouluttajan taidoista. Vähintään yhdeksän vuotta palvelleilla kokemusta valmennustoiminnasta oli 43%:lla, kun alle yhdeksän vuotta palvelleilla kokemusta oli 25%:lla.

Kadettikoulusta ja Maanpuolustusopistosta saatuja liikunnankouluttajan valmiuksia kouluttajat kuvaavat osittain puutteellisiksi. 64% kouluttajista oli tällä kannalla. Riittävät valmiudet mielsi saaneensa 25% kouluttajista. Yksi kouluttaja oli saanut hyvät valmiudet ja yksi täysin puutteelliset. Suurin kritiikki kohdistui liikuntatuntien sekä opetustaitoja kartuttavan ohjauksen vähäisyyteen. Muita esille tulleita puutteita olivat: kiire, epäpätevät opettajat, liikuntakoulutuksen yksipuolisuus ja pakonomaisuus. Avoimeen kysymykseen, joka koski liikuntakoulutuksen puutteita, kouluttajat antoivat seuraavia vastauksia:

> *"Liikuntakoulutuksen pitäjällä pitäisi olla pohja pitää koulutusta ja motivaatio"*
>
> *" Ei ollut riittävästi liikunnallisesti ohjaavaa koulutusta. Annettiin vain aihe, josta pitää oppilasharjoitus."*
>
> *"Liikuntakoulutuksen harjoituksen läpiviennin opettaminen."*
>
> *"Keskittyy liikaa termeihin; kuri, valvonta, uudet suorituskerrat jne."*
>
> *"Suurin puute on liikuntatilaisuuksien vähäinen määrä ja liikuntakoulutuksen painottuminen kilpailuihin."*
>
> *"MpO:lla liikuntaharjoitukset "saa" pitää aktiiviliikkujat. Tavalliset tallaajat pitää tst-harjoitukset."*

"Ajan puute eli suunnaton kiire. Koulutuksen ja harjoitusten pito usein parhaitten tahdin / taidon mukaan."

"Epärealistinen ajatus siitä, miten varusmiehiä "valmennetaan" viiteenkuuteen lajiin. Yksikössä ei ole aikaa eikä voimavaroja sellaiseen koulutukseen, jota MpO:lla vaaditaan ja halutaan."

"Liikuntakoulutuksen tulee olla sotilaskoulutukseen tähtäävää ja suunnattua tavallisille ihmisille EI KILPAURHEILIJOILLE (esim. suunnistus). Tulisi antaa jonkin tasoisen valmentajan tiedot, sekä perusteet kaikesta liikunnasta (teoria / käytäntö)."

Vastaukset kysymykseen, jossa käsiteltiin liikuntatuntien suunnittelua, olivat ristiriitaisia. Tutkimukseen valittujen joukko-osastojen kouluttajat tulivat samasta komppaniasta kuin tutkimukseen osallistuneet komppanianpäälliköt. Joten vastausten kysymykseen, kuka yksikössänne vastaa liikuntakoulutuksen suunnittelusta ja painotuksesta, olisi joukko-osastokohtaisesti pitänyt olla lähes identtisiä.

PorPr:n kouluttajista yksi ilmoitti komppanianpäällikön laativan suunnitelmat. Kaksi kertoi kouluttajien laativan ne itse ja kaksi yhdessä komppanianpäällikön kanssa. Komppanianpäällikkö puolestaan ilmoitti neuvottelevansa liikuntatuntien suunnittelusta kouluttajien kanssa enintään kerran viikossa.

IlmavVk:ssa kouluttajista neljä ilmoitti kouluttajien vastaavan suunnittelusta, komppanianpäällikön kanssa yhteistyötä teki kaksi ja yksi kertoi komppanianpäällikön laativan suunnitelmat. Komppanianpäällikkö kertoi keskustelevansa asiasta kouluttajien kanssa viikkopalaverien yhteydessä.

SavPr:ssa komppanianpäällikön vastauksen mukaan kouluttajat laativat viikkoohjelmat itse. Mutta kouluttajista kaksi ilmoitti komppanianpäällikön vastaavan suunnitelmista, neljä ilmoitti kouluttajien laativan ne itse ja neljä kertoi tekevänsä yhteistyötä komppanianpäällikön kanssa.

Ainoastaan KaiPr:n kouluttajien ja komppanianpäällikön vastaukset olivat lähes identtiset. Komppanianpäällikkö ilmoitti neuvottelevansa liikuntatuntien suunnittelusta vain vähän kouluttajien kanssa ja kouluttajista kuusi ilmoitti kouluttajien laativan suunnitelmat. Kaksi kouluttajaa kertoi olevansa yhteydessä komppanianpäällikköön.

Tutkimukseen osallistuneissa joukko-osastoissa yhteistyö prikaatin liikuntakasvatusupseerin kanssa oli vähäistä. PorPr:n kouluttajien mukaan yhteistyötä ei ollut lainkaan. Muissa joukko-osastoissa kouluttajat ilmoittivat yhteistyötä olevan jonkin verran. Kouluttajien ja komppanianpäälliköiden vastaukset olivat kaikissa joukko-osastoissa yhtenevät.

Kouluttajien osallistuminen liikuntakoulutustapahtumiin oli aktiivista, sillä 80% heistä ilmoitti liikkuvansa yhdessä varusmiesten kanssa. Upseerien ja määräaikaispalveluksessa olevien osallistuminen oli sataprosenttista. Opistoupseereilla osallistumisprosentti oli 77. SavPr:n kouluttajista kaksi ilmoitti, että ei osallistu peleihin ja kilpailuihin. Muissa joukko-osastoissa ei aktiivisia kouluttajia oli yksi. Kaikki nämä ei aktiiviset kouluttajat sijoittuivat palvelusvuosiensa perusteella kahteen vanhimpaan palvelusvuosiryhmään (6-8v ja 9v).

27% kouluttajista ilmoitti vaativansa liikuntakoulutuksessa samanlaista kuria ja järjestystä kuin muussa varusmieskoulutuksessa. Virkasuhteen mukaisesti tarkasteltuna tiukkaa kuria vaativista kouluttajista yksi oli upseeri, kuusi opistoupseeria ja yksi määräaikaispalveluksessa oleva. Palvelusvuosien perusteella vuoden palveluksessa olleet ja yhdeksän vuotta tai enemmän palvelleet kouluttajat vaativat tiukinta kuria liikuntakoulutuksessa, sillä 87% tiukkaa kuria vaativista kouluttajista tuli näistä kahdesta ryhmästä. Joukko-osastoista tiukinta kuria vaadittiin IlmVk:ssa, jossa 43% kouluttajista piti liikuntakoulutuksessa yllä

samanlaista kuria kuin muussakin koulutuksessa.

Varusmiesten käyttö apuopettajina liikuntakoulutuksessa oli varsin yleistä, sillä 90% kouluttajista ilmoitti näin tapahtuvan. Apuopettajien käyttö oli suosittua sekä palvelusvuosiryhmittäin että virkasuhteen mukaisesti tarkasteltuna. Ainoastaan niistä kouluttajista, jotka kokivat omat liikuntakouluttajan taitonsa ja tietonsa välttäviksi, 50% ilmoitti, että ei käytä varusmiehiä apuopettajina liikuntatunneilla.

Kouluttajista 33% kertoi jakavansa liikuntakoulutuksessa varusmiehet pienryhmiin taito- tai kuntotason perusteella. Yleisintä tämä oli määräaikaispalveluksessa olleiden keskuudessa, sillä kolmesta kouluttajasta kaksi ilmoitti jakavansa varusmiehet edellä mainituin perustein. Palvelusvuosien perusteella varusmiesten jakaminen tasoryhmiin oli vähäisintä 6-8 vuotta palvelleiden ryhmässä. Tästä ryhmästä vain 20% ilmoitti tekevänsä näin.

90% kouluttajista ilmoitti kertoneensa varusmiehille, mikä on liikuntakoulutuksen merkitys. Upseereista kaikki, opistoupseereista 91% ja määräaikaispalveluksessa olleista 2/3 totesivat näin tehneensä. Vähäisintä varusmiesten valistaminen liikuntakoulutuksen merkityksestä oli 6-8 vuotta palvelleiden keskuudessa. Heistä 40% ei ollut maininnut asiasta varusmiehille. Joukko-osastoista KaiPr:ssa kertomatta jättäneiden kouluttajien osuus oli lähes 30%.

Kouluttajille suunnatun kyselyn lopussa oli avoimia kysymyksiä niistä toimenpiteistä, joilla kouluttajien mielestä voitaisiin parhaiten kehittää puolustusvoimien liikuntakoulutusta. Toisessa kysymyksessä kouluttajat saivat ilmaista kantansa siitä, kuinka hyvin liikuntakoulutus palvelee sotilaskoulutusta. Lopuksi sana oli vapaa, eli kouluttajat saivat ilmaista mielipiteensä heitä liikuntakoulutuksessa kiinnostavasta asiasta, johon heillä ei ollut mahdollisuutta vastata ennalta laadittujen kysymysten perusteella.

Parhaiten kouluttajat totesivat liikuntakoulutuksen palvelevan sotilaskoulutusta peruskunnon kohottajana. Tätä mieltä oli yli 30% kouluttajista. Liikuntakoulutuksen arveltiin myös sekä tuovan vaihtelua ja virkistystä että parantavan sopeutumista armeijaan ja luovan yhteishenkeä.

"Tuo vaihtelua, lihas- ja mielenhuoltoa normaaliin koulutukseen"

"Kehittää varsinkin palveluksen alkuaikana fyysistä peruskuntoa ja tuo vaihtelua viikon palvelusohjelmaan."

"Nostaa vm:n kuntoa, kehittää ja harjaannuttaa erilaisia sotilaan tarvitsemia taitoja; suunnistus, hiihto."

"Puutteellinen suunnistus- hiihtotaito kohenee jonkin verran."

"Vaihtelu virkistää."

"Ainoa liikuntakoulutus on lähinnä tst-koulutus"

"Peruskunnon kohottajana alkuaikoina. Loppupalvelusaikana ei mitenkään"

"PV:n antama liik.koulutus on lähinnä vaihtelua ja virkistystä tuovaa, sekä yhteishengen luoja ja sopeutumisen edistäjä (mikä on hieno ja hyvä asia). Mutta vain vähän kuntoa kohottava, joten siltä puolelta voisi palvella enemmänkin sot. koulutusta."

"Heikosti"

"Eipä juurikaan"

"Suunnistusharjoitukset palvelevat, muut tämänhetkiset "harjoitteet" ainakaan Porin Prikaatissa eivät juurikaan palvele. Fyysisesti hyväkuntoisten sotilaiden aikaansaaminen ei tunnu enää olevan tavoitteena."

"Liikuntakoulutus luo pohjan sotilaskunnolle."

"Lisää taistelijan fyysistä ja psyykkistä kestävyyttä. Onnistumiset liikunta suoritteissa nostavat myös palvelusmotivaatiota. Taistelijan koordinaatiokyky lisääntyy."

Kouluttajat löysivät useita toimenpiteitä, joilla puolustusvoimien liikuntakoulutusta voitaisiin parhaiten kehittää.. Eniten nousivat esille

henkilökunnan jatkokoulutus, välineiden lisääminen ja suorituspaikkojen kunnostaminen sekä liikuntakoulutuksen monipuolistaminen.

"Yksiköstä 1-2 kaveria kursseille / koulutustilaisuuksiin, joissa annetaan tietoa ja koulutusta liikuntakoulutuksesta ja lajitietoutta."

"Säännöllistämällä eli vähintään kerta viikkoon liikuntakoulutusta."

"Liikuntakoulutusta tulisi lisätä opetusohjelmiin."

"Järjestämällä muitakin liikuntatapahtumia, kuin varuskunnan omat sisäiset kisat."

"... kehittämällä liikuntapaikkoja joukko-osastojen sisällä."

"Liikunnanopettajat pitäisivät liikuntakoulutuksen / kouluttajille lisäkoulutusta liikunnasta."

"Järjestetään mahdollisuus harrastaa erilaisia kuntoilun muotoja varuskunnissa; urheilusalit, punttisalit, uimahalli."

"Alokkaiden yleiskunto olematon. Syy koululiikunnan vähyys. Systemaattinen peruskunnon kohotusohjelma."

"Järjestämällä monipuolisempaa liikuntakoulutusta säännöllisemmin. (Nykyisin liikuntakoulutus on lenkkeilyä ja jalkapalloa silloin tällöin)"

"Kehittämällä koulutusta niin, että varusmies voisi harrastaa nimenomaan sitä lajia mikä tuntuu kiinnostavalta, eikä pakko lentopalloa, jos ko. laji tökkii. Suunnistus, hiihto, lenkit kuitenkin kaikille, mutta tason mukaan."

"...Enemmän kouluttajia liikuntaharjoituksiin kuin yksi / komppania."

"Peruskunto on tällä hetkellä järkyttävän huono kun varusmiespalvelu aloitetaan, eikä sitä nykyisin yritetäkään kohottaa palveluksen aikana. Ainoa keino saada eri kuntotasolla olevat yksilöt nostamaan kuntoaan tasaisesti on johdetut juoksumarssit joka päivä (joukkue koossa suljetussa muodossa). ➜ Hapen ja keuhkojen käytön huomattava paraneminen jos vielä lauletaan marssilauluja juoksun aikana. Vai onko liian "amerikkalaista"?"

"Uusien lajien esille tuonti esim.(lkasvups)"

"Osallistumalla itse varusmiesten kanssa liikuntatapahtumaan."

Sana on vapaa kohtaan oli mielipiteensä ilmaissut 37% tutkimukseen

osallistuneista kouluttajista. Mielipiteet jakautuivat positiivisesta ja rakentavasta kommentoinnista negatiivissävyisiin, mutta samalla ajatuksia herättäviin, huomautuksiin puolustusvoimien liikuntakoulutuksessa ilmenneisiin ongelmiin. Osa kouluttajista oli ilmaissut mielipiteensä tutkimuksesta. Positiivinen kommentointi oli seuraavanlaista:

"Asiallinen tutkimus tärkeästä aiheesta. Pidän liikuntaa merkittävänä tekijänä varusmiespalveluksessa ja toivon liik.koulutuksen lisääntyvän ja monipuolistuvan varuskunnassamme. Aktiiviurheilijoiden osalta KaiPr:ssa ollaan menossa koko ajan parempaan suuntaan."

"Vuonna -89 kävin liikuntalinjan vääpelikurssin. Kurssi oli monipuolinen käytiin läpi useita eri lajeja."

"Asiallinen ja tarpeellinen tutkimus. Varuskunnan liikuntakoulutus rajoittuu vain muutamiin kisoihin. Ei ole lainkaan koko Vk:n liikuntapäivää kuten esim. kouluissa on. Yksikössä järjestetään viikottain liikunta koulutusta suunnistuksen ja pallopelin muodossa, joka on havaittu erittäin positiivisesti nostavan miesten henkeä. Kesäkauden aamulenkit ei oikein ole miesten mieleen."

"Hyvä kysely."

Seitsemän kouluttajaa yhdestätoista oli antanut negatiivisvoittoista palautetta. Näiden palautteiden anti oli seuraavaa:

"Kuvitelma siitä, että edes pieni osa varusmiehistä innostuisi liikunnasta pv:n koulutuksen ansiosta on hupaisa, pikemminkin vaikutus on päinvastainen."

"Yksiköissä liikunta on täysin toissijainen asia. Liikuntakoulutuksessa ryhmät ovat aivan liian suuria. Prikaatitasolla ollaan kiinnostuneita siitä, miten "sukkahousumiehet" eli hiihtäjät, ampumahiihtäjät , suunnistajat ja ampujat pärjäävät!"

"Monien esimiesten mielestä liikuntakasvatus on "ylimääräinen lisä" opetusohjelmassa."

"Liikuntakasvatusupseerin henkilökohtaisilla ominaisuuksilla ja persoonalla voi olla kauaskantoiset vaikutukset j.os:n henk.kunnan liikunta harrastukseen..."

"Puolustusvoimien KIELTEINEN asenne varusmiesten kilpaurheiluun. Varusmiesten fyysinen kunto ei todellisuudessa kohene varumiespalveluksen aikana."

"...Olennaista asiassa on käsittääkseni se, että sotilaista tehdään mahdollisimman taistelukelpoisia myös fyysisesti. Ei liene mikään mullistava uutuus tai salaisuus, että joukon taistelukyky ja henki on sitä parempi mitä parempi kunto sillä on. Ja sotilaskunto on olennaiselta osalta fyysistä peruskuntoa (= marssikunto / juoksukunto tst-varustuksessa melko pitkälle). Se, että liikuntakoulutus on hauskaa on toissijaista, mutta sopii jos on tarkoituksen mukaista."

"Koulutettavat (osa) suhtautuu kielteisesti, liikuntatilojen ahtaus, uimahalli puuttuu."

8.3 Varusmiehet

Tutkimukseen osallistuneiden varusmiesten määrä oli 360. Suurin osa varusmiehistä (46%) ilmoitti asuinpaikakseen kaupungin, 28% taajaman / kirkonkylän ja 26% tuli maaseudulta. Naisten määrä tutkimuksessa oli niin pieni (10), että sukupuolen mukaan tapahtuvaa tulosten tarkastelua ei ollut tarpeellista tehdä. Yo-tutkinto oli suoritettuna 35%:lla ja 56% oli saanut ammatillisen koulutuksen. Korkeakoulussa tai yliopistossa ilmoitti opiskelevansa 45 varusmiestä. Korkeakouluasteisen tutkinnon oli suorittanut 8 varusmiestä. Opistoasteella varusmiehistä opiskeli 31 ja tutkinnon kyseiseltä asteelta oli suorittanut 150 varusmiestä.

Varusmiesten käsitykset omasta fyysisestä kunnosta ennen varusmiespalvelusta olivat seuraavat: 34% arvioi kuntonsa hyväksi, 56% keskinkertaiseksi ja 10% koki kuntonsa huonoksi. Johonkin urheiluseuraan ilmoitti kuuluvansa hieman päälle 30% varusmiehistä.

Liikunnan harrastaminen vapaa-aikana jakautui seuraavasti: 20% ilmoitti harrastavansa liikuntaa neljä kertaa tai useammin viikossa, 33% liikkui 2-3 kertaa viikossa, kerran viikossa liikkujia oli 20%, satunnaisia liikunnanharrastajia oli 20% ja liikuntaa kokonaan harrastamattomien määrä oli alle 10%. Saman suuntaisia tuloksia ovat saaneet myös Vuolle, Telama & Laakso (1986), Silvennoinen (1987) ja Rintala (1989).

Suurin osa (46%) varusmiehistä koki varusmiespalveluksen suorittamisen olevan välttämätön paha. Hieman yli 20% mielsi sen hyväksi välivuodeksi ja noin 10% totesi varusmiespalveluksen olevan kiinnostavaa. Sotilaan ammattia tulevana alanaan piti 3%. Lähes 20% ei kuitenkaan ymmärtänyt, miksi oli suorittamassa varusmiespalvelusta.

Joukko-osastoista olivat edustettuina PorPr (123), KaiPr (38), SavPr (65), HelItR (38) ja IlmavVK (95). Suluissa on ilmoitettu varusmiesten määrä joukko-osastoa kohden.

Varusmiehet jakautuivat sotilasarvon mukaisesti seuraavalla tavalla: jääkäreitä, lentosotamiehiä tai sotilasarvoltaan vastaavia varusmiehiä oli 65%, korpraaleja 20%, alikersantteja 10% sekä kersantteja ja kokelaita molempia 2% tutkimukseen osallistuneesta joukosta. Kaikki kokelaat tulivat IlmavVK:sta. KaiPr:sta tutkimukseen osallistuneet varusmiehet kuuluivat sotilasarvoltaan kahteen alimpaan luokkaan (jääkärit / lentosotamiehet / tms. ja korpraalit). Muissa joukko-osastoissa varusmiesten jakautuminen komppanioissa sotilasarvojen mukaisesti noudatti puolustusvoimien yleistä jakaumaa.

Kysyttäessä liikuntakoulutuksen määrää eri koulutuskausina varusmiehet antoivat seuraavia vastauksia. Peruskoulutuskaudella, jonka sisältö on kaikille varusmiehille samanlainen, liikuntakoulutusta oli 21%:n mielestä liian vähän. 63% varusmiehistä koki liikuntakoulutuksen määrän olleen sopivan ja 15% katsoi sitä olleen liikaa. Sotilasarvo vaikutti arvioon siten, että korkea-arvoisemmat varusmiehet kokivat liikuntakoulutuksen määrän olleen useammin liian vähäistä kuin alempiarvoiset, kuten taulukosta 13 ilmenee. Tilastollisia merkitsevyyksiä ei tuloksissa ilmennyt.

Miehistön erikoiskoulutuskaudella (E-kausi) ja sen jälkeisellä joukkokoulutuskaudella (J-kausi) sekä jääkärit/tms että korpraalit kokivat liikuntakoulutuksen määrän olleen sopivaa tai vähäistä (Taulukko 14). Molemmilla koulutuskausilla niiden varusmiesten osuus, jotka vastasivat saaneensa liikaa liikuntakoulutusta, oli noin 10%. Tilastollisia merkitsevyyksiä ei tuloksissa ilmennyt.

TAULUKKO 13: Varusmiesten arviot liikuntakoulutuksen määrästä peruskoulutuskaudella sotilasarvon mukaan tarkasteltuna.

Sotilasarvo	vähän	sopivasti	liikaa	n=349
jääkäri/tms	18%	65%	15%	
korpraali	26%	57%	16%	
alikersantti	35%	54%	8%	
kersantti	33%	66%	0%	
kokelas	0%	72%	28%	
ka	21%	63%	15%	

TAULUKKO 14: Jääkärien/tms ja korpraalien näkemykset liikuntakoulutuksen määrästä erikois- ja joukkokoulutuskaudella.

Sotilasarvo	k-kausi	vähän	sopivasti	liikaa	n=294
jääkäri/tms	E-kausi	33%	57%	10%	
korpraali	E-kausi	38%	52%	9%	
ka	E-kausi	35%	56%	9%	
jääkäri	J-kausi	37%	51%	12%	
korpraali	J-kausi	47%	41%	11%	
ka	J-kausi	39%	48%	12%	

Varusmiesten kokemukset aliupseeri- ja upseerikoulun liikuntakoulutuksen määrästä, sekä käsitykset liikuntakoulutuksen määrästä heidän toimiessaan koulutustaan vastaavissa tehtävissä perusyksiköissä, olivat saman suuntaisia jääkärien/tms ja korpraalien tulosten kanssa (taulukot 15 ja 16). Koulutuksen lisääntyessä kokivat varusmiehet liikuntakoulutusta olleen mieluummin liian

vähän kuin liikaa. Tuloksia tarkasteltaessa on syytä muistaa, että kersanttien ja kokelaiden lukumäärä tutkimuksessa oli varsin pieni. Tästä johtuen ei tilastollista tarkastelua alikersanttien, kersanttien ja kokelaiden välillä tehty.

TAULUKKO 15: Aliupseerien ja upseerien näkemykset liikuntakoulutuksen määrästä aliupseeri- ja upseerikoulussa.

Sotilasarvo	K-kausi	vähän	sopivasti	liikaa	n=49
alikersantti	Auk	33%	58%	5%	
kersantti	Auk	17%	50%	33%	
kokelas	Auk	43%	43%	14%	
kokelas	Auk	0%	100%	0%	
ka		30%	61%	9%	

TAULUKKO 16: Perusyksiköissä sotilaskoulutusta vastaavissa tehtävissä toimivien aliupseerien ja upseerien näkemykset liikuntakoulutuksen määrästä.

Sotilasarvo	vähän	sopivasti	liikaa	n=49
alikersantti	39%	52%	9%	
kersantti	25%	75%	0%	
kokelas	66%	33%	0%	
ka	38%	55%	7%	

Tarkasteltaessa peruskoulutuskauden liikuntakoulutuksen määrää joukko-osastokohtaisesti saatiin keskiarvoja lähellä olevia tuloksia ainoastaan Porin Prikaatissa, kuten taulukko 17 osoittaa. Suurimmat vaihtelut olivat Savon

Prikaatissa, jossa liikuntakoulutuksen määrä peruskoulutuskaudella koettiin vähäiseksi. Khi-toiseen testillä saatu arvo poikkesi melkein merkitsevästi (p< .05) odotusarvosta. Muissa joukko-osastoissa ei saatu tilastollisesti merkitseviä tuloksia.

TAULUKKO 17: Liikuntakoulutuksen määrä peruskoulutuskaudella joukko-osastokohtaisesti varusmiesten arvioimana.

Joukko-osasto	vähän	sopivasti	liikaa n=355
PorPr	20%	65%	15%
KaiPr	24%	68%	8%
SavPr	38%*	48%*	11%
HelItR	13%	64%	20%
IlmavVk	16%	65%	18%
ka	22%	63%	15%

Merkitsevyystaso : p < .05*, p< .01** , p< .001***

TAULUKKO 18: Joukko-osastokohtaiset arviot liikuntakoulutuksen määrästä erikoiskoulutuskaudella.

Joukko-osasto	vähän	sopivasti	liikaa n=294
PorPr	30%	61%	8%
KaiPr	38%	54%	8%
SavPr	41%**	59%	0%**
HelItR	10%***	59%	31%***
IlmavVk	45%	44%	8%
ka	35%	56%	9%

Merkitsevyystaso: p<.05*, p <.01**, p <.001***

Liikuntakoulutuksen määrä miehistön erikois- ja joukkokoulutuskauden aikana koettiin joukko-osastoissa pääosin sopivaksi tai vähäiseksi (taulukot 18 ja 19). HelItR:ssä tulos poikkesi kuitenkin erittäin merkitsevästi molempina koulutuskausina siten, että siellä koettiin liikuntakoulutusta olleen selvästi liikaa (p< .001). Myös SavPr:ssa ja IlmavVk:ssa saatiin tilastollisesti merkitseviä eroja erikoiskoulutuskauden liikuntakoulutuksen määrässä (p<.01). Näissä joukko-osastoissa koettiin liikuntakoulutusta olleen liian vähän.

TAULUKKO 19: Joukko-osastokohtaiset arviot liikuntakoulutuksen määrästä joukkokoulutuskaudella

Joukko-osasto	vähän	sopivasti	liikaa	n=294
PorPr	38%	51%	11%	
KaiPr	43%	49%	8%	
SavPr	50%	43%	6%	
HelItR	3%***	52%	45%***	
IlmavVk	47%	47%	6%	
ka	49%	49%	12%	

Merkitsevyystaso: p <.05, p <.01, p<.001

Aliupseerikoulussa saatu liikuntakoulutus koettiin joukko-osastoissa pääosin määrällisesti sopivaksi tai vähäiseksi. Poikkeuksena oli HelItR, jossa 50% vastanneista katsoi liikuntakoulutusta olleen liikaa. Upseerikoulun liikuntakoulutuksen määrä käsiteltiin aikaisemmin sotilasarvojen perusteella tehtyjen tarkastelujen yhteydessä. Liikuntakoulutuksen tehtävä kunnon kohottajana koettiin varusmiesten keskuudessa enemmän merkitseväksi kuin merkityksettömäksi. 41% varusmiehistä arvioi liikuntakoulutuksen toimivan kuntoa kohottavasti merkitsevällä tai erittäin merkitsevällä tavalla. 28% puolestaan katsoi, että liikuntakoulutuksen merkitys kunnon kohottajana on

vähäinen tai sitä ei ole olenkaan. Varusmiehistä 29% arvioi kunnon kohottamisen merkityksen keskinkertaiseksi.

Varusmiehet kokivat liikuntakoulutuksen tehtävän vaihtelun ja virkistyksen tuojana merkitykseltään pääosin keskinkertaiseksi, sillä heistä 30% antoi kyseisen arvion. 38% varusmiehistä arvioi liikuntakoulutuksen tuovan vaihtelua ja virkistystä merkitsevästi tai erittäin merkitsevästi ja 32% mielsi vaihtelun ja virkistyksen merkityksen vähäiseksi tai kokonaan merkitsemättömäksi.

32% varusmiehistä arvioi liikuntakoulutuksen tehtävän yhteishengen luojana ja sopeutumisen edistäjänä merkitykseltään keskinkertaiseksi, 35% koki merkityksen olevan vähäistä tai olematonta. Merkitsevän tai erittäin merkitsen arvion liikuntakoulutukselle yhteishengen luojana tai sopeutumisen edistäjänä antoi 33%.

Pysyvän liikuntaharrastuksen herättäjänä puolustusvoimien liikuntakoulutus toimi varusmiesten mielestä vähän merkitsevällä tai kokonaan merkitsemättömällä tavalla, jopa 51% varusmiehistä oli tätä mieltä. 30% varusmiehistä koki liikuntakoulutuksen puolustusvoimissa keskinkertaisena pysyvän liikuntaharrastuksen herättäjänä. Merkitsevän tai erittäin merkitsevän arvion antoi 19 % varusmiehistä.

Puolustusvoimien liikuntakoulutus uusien taitojen opettajana koettiin varusmiesten keskuudessa pääosin vähän merkitseväksi tai kokonaan merkitsemättömäksi; 49% antoi kyseisen arvion. Varusmiehistä 30% oli sitä mieltä, että puolustusvoimien liikuntakoulutus toimi keskinkertaisena uusien taitojen opettajana. 21% puolestaan arvioi liikuntakoulutuksen toimivan uusien taitojen opettajana merkitsevällä tai erittäin merkitsevällä tavalla.

38% varusmiehistä koki puolustusvoimien liikuntakoulutuksen kehittävän taistelijan ominaisuuksia vähän merkitsevällä tai kokonaan merkityksettömällä tavalla. Merkitsevän tai erittäin merkitsevän arvion antoi 34% ja keskinkertaisena taistelijan ominaisuuksien kehittäjänä puolustusvoimien liikuntakoulutuksen koki 28% varusmiehistä. Puolustusvoimien liikuntakoulutuksen tehtävien tilastolliset merkitsevyyserot nähdään taulukosta 20.

TAULUKKO 20: Varianssianalyysin avulla saadut keskiarvojen erot puolustusvoimien liikuntakoulutuksen tehtävistä varusmiesten arvioimina.

Tehtävä	ka	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. kun.koh.	3.24			*	***	***	*
2. vai/vir.	3.08				***	***	
3. yht.heng.	2.94	*			***	**	
4. pys.liik.h	2.53	***	***	***			***
5. uus.tai.op.	2.60	***	***	**			**
6. taist.om.k.	2.96	*			***	**	

Merkitsevyystaso: p< .05*, p< .01, p< .001*****

TAULUKKO 21: Varusmiesten arviot puolustusvoimien liikuntakoulutuksen tehtävästä sotilasarvojen mukaisesti eriteltynä Likert-asteikolla.

Tehtävä	Jääk.	Korp.	Alik.	Ker.	Kok.	ka
kun.koh	3.14	3.45	3.78	3.17	3.67	3.44
vaih/vir	3.05	3.04	3.20	3.00	4.00	3.26
taist.om.keh.	2.90	3.04	3.22	2.83	2.71	2.94
yht.heng.ed	2.66	2.75	2.94	2.17	3.43	2.79
pys.liik.har	2.53	2.56	2.40	2.50	3.00	2.60
uus.tait.op.	2.63	2.51	2.54	2.00	3.00	2.54
ka	2.82	2.89	3.01	2.61	3.30	2.93
n:	233	68	37	5	6	349

Merkitsevyystaso: p< .05*, p< .01, p< .001*****

Sotilasarvojen perusteella tehdyssä tarkastelussa ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä eroja minkään sotilasarvon välillä, kuten taulukko 21 osoittaa.

Kun tarkasteltiin joukko-osastokohtaisesti liikuntakoulutuksen tehtäviä, tilastollisesti merkitseviä eroja näytti olevan neljällä eri alueella: liikunnan tehtävissä kunnon kohottajana, yhteishengen edistäjänä, pysyvän liikuntaharrastuksen herättäjänä sekä taistelijan ominaisuuksien kehittäjänä. Taulukko 22 osoittaa tämän.

TAULUKKO 22: Varusmiesten arviot puolustusvoimien liikuntakoulutuksen tehtävästä joukko-osastoittain eriteltyinä.

Tehtävä	PorPr	KaiPr	SavPr	HelItR	IlmavVk	ka
kun.koh.	3.14	3.32	3.50*	2.67*	3.36*	3.25
vaih/vir.	3.04	3.08	3.42	2.87	3.00	2.93
yht.heng.ed.	2.76**	3.03	3.37**	2.49**	3.06	2.96
pys.liik.har.	2.29***	2.57	3.01***	2.59	2.47	2.53
uus.tait.op.	2.54	2.65	2.94	2.26	2.56	2.60
taist.om.keh.	2.98	2.62	3.20	2.18***	3.23	2.96
ka	2.79	2.88	3.24	2.51	2.95	2.87
n:	123	37	64	39	94	357

Merkitsevyystaso: p< .05*, p< .01, p< .001*****

Kuten taulukko 23 osoittaa eri liikuntalajien välillä on paljon tilastollisesti merkitseviä eroja. Joukkuelajit ovat selvästi suosituin liikuntamuoto varusmiesten keskuudessa, sillä tilastollinen ero kaikkiin muihin lajeihin on erittäin merkitsevä (p<.001). Hiihto on vastaavasti selvästi epäsuosituin liikuntalaji yhdessä suunnistuksen kanssa. Hiihdossa tilastollinen ero muihin lajeihin paitsi suunnistukseen verrattuna on erittäin merkitsevä (p<.001). Suunnistuksessa tilastollinen ero puolestaan on erittäin merkitsevä muihin paitsi lenkkeilyyn ja yleisurheiluun nähden, joihin ero on kuitenkin merkitsevää tasoa (p<.01).

TAULUKKO 23: Varianssianalyysin avulla saadut eri liikuntalajien keskiarvojen tilastolliset erot varusmiesten arvioimina.

Laji	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.jouk.pel.		***	***	***	***	***	***	***	***
2.kuntosa.	***			***		***	***	***	***
3.kamp.laj.	***					*		***	***
4.uinti/hepe	***	***			*			***	***
5.yksil.pel.	***	***		*		***	***	***	***
6..lenkkeily	***	***	*		***		***	**	***
7.yleisurh.	***	***			***	***		**	***
8.suunnis.	***	***	***	***	***	**	**		
9.hiihto	***	***	***	***	***	***	***		

Merkitsevyystaso: p< .05*, p<. 01, p< .001*****

TAULUKKO 24: Varusmiesten kiinnostus eri liikuntalajeja kohtaan sotilasarvon mukaisesti eriteltynä.

Laji	Jääk.	Korp.	Alik.	Kers.	Kok.	ka
jouk.pel.	3.52	3.75	3.54	2.83	4.43	3.61
kuntosal	2.99	2.97	3.32	3.33	2.67	3.06
kamp.laj.	2.63	2.76	3.16	3.50	2.86	2.98
uinti/hepe.	2.42*	2.93*	2.94	3.00	3.28	2.91
yksil.pel.	2.84	3.18	3.08	2.17	3.14	2.88
lenkkeily	2.36	2.46	2.59	2.50	3.17	2.62
yleisurh.	2.47	2.26	2.42	2.67	2.50	2.46
suunnis.	1.93**	2.04	2.57**	1.67	2.71	2.18
hiihto	1.89**	1.89**	2.19	1.17**	3.43**	2.11
ka	2.56	2.69	2.87	2.54	3.13	2.76
n:	243	67	37	6	7	351

Merkitsevyystaso: p< .05*, p< .01, p< .001*****

Sotilasarvojen välillä tilastollisesti merkitseviä eroja eri liikuntalajien välillä ei ole paljon (taulukko 24). Kokelaiden, jääkärien, korpraalien ja kersanttien välille saatiin tilastollisesti merkitsevä ero (p<.01) hiihdossa. Suunnistuksessa jääkärien ja alikersanttien välinen ero on tilastollisesti merkitsevä (p<.01), sekä uinnin ja hengenpelastuksen ero jääkärien ja korpraalien välillä on tilastollisesti melkein merkitsevä (p<.05).

Joukko-osastojen välillä ei ole paljon tilastollisia eroja kiinnostuksessa eri liikuntalajeja kohtaan, kuten taulukko 25 osoittaa. Joukkuepeleissä Savon Prikaatin ja Helsingin Ilmatorjunta Rykmentin välinen ero on tilastollisesti merkitsevä (p<.01). Kuntosalityöskentelyssä ja yksilöpeleissä ero Kainuun Prikaatin ja Savon Prikaatin välillä on melkein merkitsevä (p<.05). Savon Prikaatin ja Helsingin Ilmatorjunta Rykmentin välinen ero uinnissa/hengenpelastuksessa on tilastollisesti merkitsevä (p<.01) ja Kainuun Prikaatin ja Savon Prikaatin välinen ero melkein merkitsevää tasoa (p<.05).

TAULUKKO 25: Varusmiesten kiinnostus eri liikuntalajeja kohtaan joukko-osastoittain eriteltynä.

Laji	PorPr	KaiPr	SavPr	HelitR	IlmavVk	ka
jouk.pel.	3.41	3.39	3.98**	3.02**	3.73	3.51
kuntosal.	2.88	2.60*	3.40*	2.97	3.12	2.99
yksil.pel.	2.96	2.53*	3.24*	2.85	2.89	2.89
kamp.laj.	2.78	2.39	3.05	2.49	2.70	2.68
uinti/hepe	2.64	2.24*	3.09**	2.10**	2.60	2.53
yleisurh.	2.34	2.34	2.65	2.38	2.44	2.43
lenkkeily	2.25	2.19	2.55	2.38	2.66	2.41
suunnis.	2.05	2.05	2.00	1.77	2.15	2.00
hiihto	1.80	1.97	2.08	1.87	2.13	1.97
ka	2.57	2.41	2.89	2.42	2.71	2.60
n:	122	37	63	39	95	356

Merkitsevyystaso: p< .05*, p< .01, p< .001*****

TAULUKKO 26: Varianssianalyysin avulla saadut keskiarvojen erot eri joukko-osastojen kouluttajien liikuntakoulutustietojen- ja taitojen keskiarvosta.

Joukko-os.	ka	1.	2.	3.	4.	5.
1.PorPr	3.28		**		***	
2.KaiPr	2.64	**				
3.SavPr	3.14				**	
4.HelItR	2.53	***		**		
5.IlmavVk	3.00					
ka	2.92					
n:	357					

Merkitsevyystaso: p< .05*, p< .01, p< .001*****

Varusmiesten arviot kouluttajien liikuntakoulutustiedoista- ja taidoista olivat niin lähellä toisiaan, että ryhmien yhdistäminen oli järkevää. Tuloksissa on ilmoitettu liikuntakoulutustietojen- ja taitojen keskiarvo (taulukko 26). Joukko-osastoista Porin Prikaatin ja Helsingin Ilmatorjunta Rykmentin välillä oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (p<.001). Porin Prikaatin ja Kainuun Prikaatin, sekä Savon Prikaatin ja Helsingin Ilmatorjunta Rykmentin välillä oli tilastollisesti merkitsevät erot (p<.01). Sotilasarvojen välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja.

Liikuntakoulutuksen merkityksestä puolustusvoimissa oli kerrottu 68%:lle varusmiehistä (taulukko 27). Joukko-osastoista parhaiten tehtävän olivat suorittaneet PorPr:n kouluttajat. Siellä 78% varusmiehistä ilmoitti, että heille oli kerrottu, mikä on liikuntakoulutuksen merkitys. Tilastollisesti tämä oli melkein merkitsevää tasoa (p< .05). Huonointen liikuntakoulutuksen merkityksestä oli kerrottu HelItR:ssä. Siellä peräti 53%varusmiehistä ilmoitti, että heille ei ole kerrottu liikuntakoulutuksen merkityksestä puolustusvoimissa. Tilastollisesti tämä oli merkitsevää tasoa (p< .01). Muissa joukko-osastoissa ei saatu tilastollisesti merkitseviä eroja.

TAULUKKO 27: Onko sinulle/joukkueellesi kerrottu liikuntakoulutuksen merkityksestä

Joukko-os.	kyllä	ei
PorPr	78%*	22%*
KaiPr	69%	31%
SavPr	62%	38%
HelItR	47%**	53%**
IlmavVk	66%	34%
ka	68%	32%
n: 350		

Merkitsevyystaso: p< .05*, p< .01**, p< .001***

TAULUKKO 28: Ovatko kouluttajat jakaneet varusmiehet pienryhmiin kunto/taitotason perusteella

Joukko-os.	kyllä	ei
PorPr	17%	83%
KaiPr	11%*	89%*
SavPr	21%	79%
HelItR	71%***	29%***
IlmavVk	11%*	89%*
ka	22%	78%
n: 346		

Merkitsevyystaso: p< .05*, p< .01**, p< .001***

Pienryhmiin jako liikuntakoulutuksessa kunto- ja taitotason perusteella oli joukko-osastoissa vähäistä, kuten taulukko 28 osoittaa. Eniten pienryhmiin jakoa oli tapahtunut HelItR:ssä, jossa 71% varusmiehistä ilmoitti näin tapahtuneen.

Tilastollisesti ero muihin joukko-osastoihin oli erittäin merkitsevää tasoa (p< .001). IlmavVk:ssa ja KaiPr:ssa oli tapahtunut vähiten pienryhmiin jakoa varusmiesten vastausten mukaisesti. Näissä joukko-osastoissa 11% varusmiehistä totesi, että liikuntakoulutuksessa oli käytetty pienryhmiin jakoa. Tilastollisesti tulos oli melkein merkitsevää tasoa (p< .05). Muissa joukko-osastoissa ei saatu tilastollisesti merkitseviä tuloksia.

Kouluttajat antoivat joskus positiivista palautetta ja kannustusta liikuntakoulutuksessa. Tätä mieltä oli 47% varusmiehistä. 27% varusmiehistä koki saaneensa kannustusta harvoin. Useasti kouluttajat olivat kannustaneet ja antaneet positiivista palautetta 14%:n eivätkä koskaan 12%:n mielestä. Tilastollisesti merkitseviä eroja ei joukko-osastojen kesken ollut.

Kuri liikuntakoulutuksessa oli löysempää kuin muussa varusmieskoulutuksessa. 72% varusmiehistä oli tätä mieltä. Joukko-osastojen välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja.

Kouluttajien osallistuminen peleihin ja kilpailuihin yhdessä varusmiesten kanssa oli yleisintä HelItR:ssä ja KaiPr:ssa (taulukko 29). Molemmissa joukko-osastoissa varusmiehistä yli 85% ilmoitti kouluttajien osallistuneen liikuntakoulutukseen pelaajina tai kilpailijoina. Tilastollisesti tulos on melkein merkitsevä (p< .05). Vähiten kouluttajat ottivat osaa peleihin ja kilpailuihin PorPr:ssa. Siellä vähän yli puolet (53%) varusmiehistä ilmoitti näin tapahtuneen. Tilastollisesti tulos on erittäin merkitsevä (p< .001). Muissa joukko-osastoissa ei saatu tilastollisesti merkitseviä tuloksia.

TAULUKKO 29: Ovatko kouluttajat osallistuneet peleihin ja kilpailuihin yhdessä varusmiesten kanssa?

Joukko-os.	kyllä	ei
PorPr	53%***	47%***
KaiPr	89%*	11%*
SavPr	69%	31%
HelItR	86%*	14%*
IlmavVk	64%	36%
ka	66%	34%
n: 348		

Merkitsevyystaso: p< .05*, p< .01**, p< .001***

8.4 Tulosten vertailu

Vertailtaessa kouluttajien ja varusmiesten näkemyksiä puolustusvoimien liikuntakoulutuksen tehtävästä saatiin tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (p<.001) suhtautumisessa liikuntakoulutuksen tehtävään vaihtelun ja virkistyksen tuojana (taulukko 30). Kouluttajien ja varusmiesten näkemykset liikuntakoulutuksesta yhteishengen luojana ja sopeutumisen edistäjänä erosivat tilastollisesti merkitsevällä tavalla (p<.01). Muissa arvioissa liikuntakoulutuksen tehtävistä ei ollut tilastollisesti merkitseviä tuloksia.

TAULUKKO 30: T-testillä saadut kouluttajien ja varusmiesten vastausten keskiarvojen erot puolustusvoimien liikuntakoulutuksen tehtävästä.

Tehtävä	kouluttajat	varusm.	tilastol.ero
Kunnon kohottaja	3.70	3.25	
Vaihtelun ja vir.	4.20	2.93	***
Yhteisheng. luoja	3.67	2.96	**
Pysyvän liik. har.	2.80	2.53	
Uus. tait. op.	3.03	2.60	
Taist. om. keh.	3.62	2.96	**
n:	30	357	

Merkitsevyystaso: p< .05*, p< .01, p< .001*****

Eri liikuntalajien vertailussa kouluttajien ja varusmiesten välillä saatiin tilastollisesti erittäin merkitseviä eroja (p<.001) hiihdossa, suunnistuksessa, uinnissa/hengenpelastuksessa ja lenkkeilyssä (taulukko 31). Kaikissa näissä lajeissa kouluttajat olivat antaneet huomattavasti korkeammat pisteet, kuin varusmiehet. Kamppailulajeissa ero oli tilastollisesti merkitsevä (p<.01) ja joukkuepeleissä melkein merkitsevä (p<.05). Molemmissa lajeissa kouluttajat olivat antaneet

korkeamman pistemäärän. Muissa lajeissa ei saatu tilastollisesti merkitseviä eroja.

TAULUKKO 31: T-testillä saadut kouluttajien ja varusmiesten vastausten keskiarvojen erot eri liikuntalajien kiinnostavuudesta ja merkityksestä puolustusvoimille.

Laji	kouluttajat	varusm.	tilastol.ero
Hiihto	4.50	1.94	***
Suunnistus	4.70	2.03	***
Uinti/hengenpel.	3.67	2.60	***
Lenkkeily	3.63	2.42	***
Yleisurheilu	2.77	2.43	
Kuntosalityösk.	3.00	2.84	
Joukkuepelit	4.03	3.56	*
Yksilöpelit	2.63	2.92	
Kamppailulajit	3.47	2.73	**
n:	30	352	

Merkitsevyystaso: p< .05*, p< .01, p< .001*****

9 POHDINTA

Tutkimuksen päätarkoituksena oli selvittää puolustusvoimien liikuntakoulutuksen ensisijaista tehtävää tällä hetkellä. Samoin selvitettiin ovatko komppanianpäälliköiden, kouluttajien ja varusmiesten käsitykset samoja kuin mitä pysyväisasiakirjoihin on liikuntakoulutuksen tehtäviksi määritetty. Lisäksi kysyttiin kiinnostavatko varusmiehiä samat liikuntalajit ja ovatko ne myös niitä, joiden kouluttajat ja komppanianpäälliköt katsovat olevan puolustusvoimien kannalta tärkeitä. Vastauksia haettiin myös liikuntakoulutuksen tasoon, ilmapiiriin ja kehitysnäkymiin.

Tutkimus lähti liikkeelle omasta subjektiivisesta ja varsin negatiivisesta näkemyksestä puolustusvoimien liikuntakoulutuksesta. Puolustusvoimissa saamani liikuntakoulutus oli lähinnä mielikuvituksetonta junnaamista lenkkeilyn ja suunnistuksen merkeissä. Mistään suunnitelmallisuudesta ei ollut merkkiäkään. Ainut puolustusvoimien liikuntakoulutuksen tehtävä, joka mielestäni toteutui, oli kunnon kohoaminen ensimmäisen kolmen kuukauden aikana. Halusin saada vahvistusta omille käsityksilleni puolustusvoimien liikuntakoulutuksen yksipuolisuudesta ja yksitoikkoisuudesta, tai saada tutkimuksen avulla näyttöä sille, että olen ollut väärässä. Sain mitä hain; sekä vahvistusta että korjausta omiin näkemyksiini.

9.1 Tulosten pohdintaa

Tutkimukseen osallistuneiden ryhmien vastauksissa puolustusvoimien liikuntakoulutuksen ensisijaisten tehtävien osalta ei tullut esille mitään yllättäviä vastauksia. Kaikki ryhmät (komppanianpäälliköt, kouluttajat ja varusmiehet) näkivät kunnon kohottamisen sekä vaihtelun ja virkistyksen tuomisen tärkeimmiksi tekijöiksi. Myös Rintala (1989) on saanut samansuuntaisia tuloksia.

Merkille pantavana tuloksena voidaan pitää puolustusvoimien liikuntakoulutuksen vähäistä arvostusta pysyvän liikuntaharrastuksen herättäjänä ja uusien taitojen opettajana. Molemmat tehtävät ovat tärkeitä, mutta varsinkin pysyvän liikuntaharrastuksen herääminen varusmiesaikana taitaa olla enemmän poikkeus kuin sääntö. Näin ainakin tapahtuu, mikäli tutkimustuloksiin on uskomista.

Uusien taitojen opettajana puolustusvoimilla tulee sen sijaan olemaan tärkeä tehtävä ainakin hiihtotaidon opettajana. Tämän päivän koululaitoksen läpäisee yhä useampi oppilas ilman, että on kertaakaan eläessään hiihtänyt. Puolustusvoimien kannalta hiihtotaidolla on kuitenkin erittäin tärkeä merkitys.

Yksi puolustusvoimien liikuntakoulutuksen vaativimmista tehtävistä tulee olemaan hiihdon ja suunnistuksen opettaminen. Varusmiesten kiinnostus näitä puolustusvoimien kannalta tärkeitä lajeja kohtaan on todella vähäistä, sillä ne olivat kaksi selvästi vähiten varusmiehiä kiinnostanutta lajia tutkimuksessa. Komppanianpäälliköt ja kouluttajat puolestaan arvostivat kyseiset lajit selvästi tärkeimmiksi. Tilastollinen ero hiihdossa ja suunnistuksessa oli kouluttajien ja varusmiesten vastausten välillä erittäin merkitsevä ($p<.001$).

Omat varusmiespalveluksen jälkeiset kokemukseni hiihdon ja suunnistuksen opetuksesta ovat erittäin myönteisiä. Armeijassa totuttu "räkä poskella" meininki vaihtui haasteellisiin ja vaativiin harjoituksiin, joissa kunto koheni siinä sivussa, mutta hiihto- ja suunnistustaito parani huomattavasti; eli hyviä harjoituksia on olemassa ja ne kannattaisi ottaa puolustusvoimissa käyttöön.

Toinen tuloksissa huomattava seikka ovat joukkuepelit, jotka varusmiesten tuloksissa olivat selvästi suosituimpia. Niiden tilastollinen ero muihin lajeihin oli erittäin merkitsevä ($p<.001$). Suosioonsa nähden joukkuepeleille varattu aika eri

koulutuskausina on erittäin vähäinen. (Pekoul-os PAK C 1:3, 6-9.) Muiden lajien osalta voidaan arvostuksen ja kiinnostuksen katsoa olevan keskinkertaista tutkimukseen osallistuneiden ryhmien vastausten perusteella.

Puolustusvoimien liikuntakoulutuksen tason voidaan todeta tällä hetkellä olevan keskinkertaista. Komppanianpäälliköt arvioivat tason hyväksi, mutta kouluttajien ja varusmiesten vastausten keskiarvo oli kolme, eli keskinkertainen. Samansuuntaisia tuloksia sai myös Rintala (1989, 65.).

Osittain liikuntakoulutuksen keskinkertaista tasoa voidaan pitää hyvänä, sillä kouluttajien valmiudet antaa liikuntakoulutusta ovat erittäin vaihtelevia. Harvat kouluttajat ovat päässeet omana opiskeluaikanaan vetämään harjoituksia kaikista puolustusvoimissa opetettavista lajeista. Suurin osa heistä on saanut pitää yhdestä tai korkeintaan kahdesta lajista harjoitustunnin, joten kokemusta ei välttämättä ole kertynyt kovinkaan paljon ennen ensimmäisiä itsenäisesti johdettavia liikuntatunteja.

Toisaalta liikuntakoulutuksen keskinkertaista tasoa voidaan pitää erittäin huonona, sillä puolustusvoimissa opetettavien lajien määrä on erittäin vähäinen. Voidaankin kysyä, eikö puolustusvoimissa osata opettaa muutamaa lajia keskinkertaista paremmin?

Ilmapiiri liikuntakoulutuksessa on rennompaa kuin varsinaisessa taistelukoulutuksessa. Tätä seikkaa tukevat kouluttajien aktiivinen osallistuminen pelaajina liikuntatapahtumiin yhdessä varusmiesten kanssa. Kouluttajista ja varusmiehistä 80% totesi kouluttajien osallistuneen liikuntatapahtumiin. Myös kuri oli liikuntakoulutuksessa muuta koulutusta löysempää yli 70%:n mielestä.

Positiivisen palautteen antamista ja kannustamista kouluttajat voisivat lisätä, sillä 40% varusmiehistä koki saaneensa sitä harvoin tai ei koskaan. Tutkiessaan alokkaiden ja heidän kouluttajiensa välistä suhdetta vuonna 1995 Saarikoski & Saarikoski huomasivat, että kouluttajilta saatu positiivinen palaute ja kannustus nostivat varusmiesten suoritusmotivaatiota. (Saarikoski & Saarikoski 1995, 87-88.)

Liikuntakoulutuksen määrä puolustusvoimissa koetaan varusmiesten mukaan tällä hetkellä sopivaksi tai vähäiseksi kaikkina koulutuskausina. Mitä pidemmälle varusmiespalvelus eteni sitä enemmän toivottiin liikuntakoulutusta. Myös kouluttajien avoimissa vastauksissa muutamat kouluttajat kaipasivat lisäystä liikuntatuntien määrään. Yksikään kouluttaja ei maininnut liikuntakoulutusta olevan liikaa, vaikka joidenkin esimiesten todettiin pitävän liikuntakoulutusta ylimääräisenä lisänä.

Joukko-osastoittain tuloksia tarkasteltaessa voidaan todeta liikuntakoulutuksen olevan parhaiten tasapainossa Savon Prikaatissa, jossa komppanianpäällikön, kouluttajien ja varusmiesten vastaukset olivat kaikilta osin hyvin lähellä toisiaan.

Myös liikuntakoulutuksen yleinen arvostus oli siellä varsin korkea. Tämä ilmeni siten, että Savon Prikaatin varusmiehet antoivat liikuntakoulutuksen kaikille tehtäville varsin korkeita pisteitä, eli he kokivat liikuntakoulutuksen tehtävät varsin laajoina. Myös eri liikuntalajeille annetut pisteet olivat Savon Prikaatin varusmiehillä muiden joukko-osastojen varusmiehiä huomattavasti korkeammat.

Puolustusvoimissa annettavan liikuntakoulutuksen määrä oli selvästi liian vähäinen juuri Savon Prikaatin varusmiesten ja kouluttajien mielestä. Arviot kouluttajien liikuntakoulutustaidoista ja -tiedoista olivat lähellä toisiaan Savon Prikaatista tutkimukseen osallistuneilla kouluttajilla ja varusmiehillä. Komppanianpäälliköistä ainoa, joka selvästi oli kiinnostunut tekemästäni

tutkimuksesta, tuli Savon Prikaatista. Tämä selvisi minulle käymistäni puhelinkeskusteluista, joita tein kaikkien tutkimukseen osallistuneiden komppanianpäälliköiden kanssa. Jos henkilö viihtyy ammatissaan, varusmiespalveluksessa tai opiskelupaikassaan, hän on luultavasti hyvin motivoitunut työskentelemään kyseisessä yhteisössä (Heckhausen 1991, 96). Savon Prikaatissa on tutkimuksen perusteella hyvin liikuntamyönteisesti motivoitunut kouluttajakunta.

Liikuntakoulutuksen kehittämistä pohtiessaan komppanianpäälliköt ja kouluttajat toivat esille kouluttajien jatkokoulutuksen, liikunnan vapaamuotoisuuden lisäämisen, uusien lajien esille tuomisen ja liikuntakoulutuksen lisäämisen opetusohjelmaan. Varmasti erittäin hyviä kehittämisideoita kaikki, mutta tuloksia tarkasteltaessa huomiota herätti vähäinen liikuntakoulutuksen yhteissuunnittelu komppanioitten sisällä. Yhteydenpito liikuntakasvatusupseeriin tutkimukseen osallistuneissa joukko-osastoissa oli myöskin vähäistä.

Pääesikunnan laatimia liikunnanopetuksen koulutuskortteja ei saatujen vastausten perusteella käytetty juuri ollenkaan. Varsinkin koulutuskorttien vähäinen käyttö ihmetyttää, sillä niissä on paljon erittäin käyttökelpoisia liikuntaharjoituksia. Tuskin yhdessäkään komppaniassa näitä koulutuskorttien sisältöjä osataan ulkoa. Yksikään komppanianpäälliköistä eikä kukaan kouluttajista maininnut , jo saatavilla olevien apukeinojen paremmasta hyödyntämisestä. Nämä ovat ehkä liian itsestään selviä asioita.

Puolustusvoimien liikuntakoulutuksen mahdollisuudet ovat hyvät. Opetuksen painopiste voi olla vain muutamassa puolustusvoimien kannalta tärkeässä lajissa (hiihto ja suunnistus). Loput liikuntakoulutukseen painotuksista kannattaisi sopia joukko-osasto- tai komppaniakohtaisesti. Juuri tällaisen liikuntakoulutuksen suunnittelun tehostaminen komppanian sisällä päällikön ja kouluttajien kesken, sekä yhteistyön lisääminen komppanioitten ja joukko-osaston

liikuntakasvatusupseerin välillä olisi nopein tapa kehittää liikuntakoulutusta joukko-osastoissa.

9.2. Tulevaisuus

Puolustusvoimien liikuntakoulutuksen tulevaisuus näyttää tällä hetkellä hyvältä. Molempiin sotilasoppilaitoksiin, maanpuolustuskorkeakouluun ja maanpuolustusopistoon, on perustettu liikunnanopettajan virat. Tämä osoittaa, että puolustusvoimissa arvostetaan liikunnan merkitystä koulutettaessa varusmiehiä taistelukykyisiksi. Molemmissa sotilasoppilaitoksissa eletään tällä hetkellä kokeilujen aikaa siinä, miten ja mitä opetetaan.

Tutkiessani suunnitelmaa kadettien liikuntakoulutuksen perusrakenteesta huomioni kiinnittyi poikkeuksellisen suuren liikuntabiologian ja valmennusopin määrään. Liikuntakasvatuksen perusopinnoista yli 25% ja liikunnan laajoista opinnoista lähes kaikki oli liikuntabiologisia tai valmennusopin opintoja (Maanpuolustuskorkeakoulu 1998). Väistämättäkin herää kysymys, onko maanpuolustuskorkeakoulusta valmistuvista kadeteista tarkoitus tehdä urheiluvalmentajia? Vai mihin tällä pyritään? Liikunnanopettajan ammattitutkinto sisältää näitä liikuntabiologisia ja muita valmennusopillisia opintoja vain noin 5% koko opintomäärästä!

Pohtiessaan opiskeluaikoinaan esille tulleita ongelmia kouluttajat kritisoivat eniten liikuntatuntien, sekä opetustaitoja kartuttavan ohjauksen vähäisyyttä. Lisäksi esille tuli myös liika termeihin keskittyminen ja "valmentaminen". Näitä ongelmia tuskin poistetaan lisäämällä liikuntabiologista ja valmennusopillista koulutustasotilasoppilaitoksiin.

9.3. Jatkotutkimusmahdollisuuksia

Puolustusvoimien liikuntakoulutuksesta on tehty hyvin vähän tutkimustyötä. Yksi tämän tutkimuksen vaikeuksista oli juuri lähdemateriaalin vähäisyys. Kiinnostavia ja tarpeellisia aiheita kyllä riittää, mutta tällä hetkellä yksi ajankohtainen tutkimusaihe voisi olla joukko-osastokohtaisten liikuntakoulutusta edistävien tekijöiden kartoittaminen. Toinen kiinnostava aihe on, miten hyvin nykyinen sotilasoppilaitoksissa annettava liikuntakoulutus palvelee käytännössä puolustusvoimissa liikuntakoulutusta.

LÄHTEET

Eichberg, H. (1987) Liikuntaa harjoittavat ruumiit. Tampere: Vastapaino.

Eskola, A. (1981) Sosiologian tutkimusmenetelmät I. Juva. WSOY.

Heckhausen, H. (1991). Motivation and Action. Translator Peter K. Leppmann. Berlin: Springer-Verlag

Kari, J. & Huttunen, J. (1988) Johdatus kasvatuksen ongelmien tutkimiseen. Keuruu. Otava.

Karisto, A. (1988) Liikunta ja elämäntyylit. Kirjassa Sironen, E. (toim.). Uuteen liikuntakulttuuriin. Jyväskylä: Vastapaino.

Karppinen, J. (1991) Jalkaväessä palvelevien varusmiesten asennoituminen liikuntakoulutukseen. Ei painopaikkaa: Taistelukoulu.

Kokonaisselvitys puolustusvoimien liikuntakasvatuksesta. (1989) Ei painopaikkaa: Pääesikunta.

Koski, H. (1989) Pysyvien liikuntatottumusten luominen varusmiesaikana. Ei painopaikkaa: Kadettikoulu.

Kyllönen, T. (1997) Taitojen oppiminen liikuntakoulutuksessa Esimerkkilajina sotilaallisen kunnon testi. Ei painopaikkaa: Maanpuolustuskorkeakoulu.

Käsky Puolustusvoimien liikuntakoulutuksesta 22.12. 1994. (1995). Helsinki: Pääesikunta.

Laakso, L. (1981) Lapsuuden ja nuoruuden kasvuympäristö aikuisiän liikuntaharrastusten selittäjänä: Retrospektiivinen tutkimus. Jyväskylä: Studies in Sport, Physical Education and Health 14. University of Jyväskylä.

Laukka, J. (1991) Upseerien liikunta-asenteet ja niissä tapahtuneet muutokset peruskoulutuksen jälkeisinä vuosina. Ei painopaikkaa: Taistelukoulu

Liikuntakasvatuksen opetussuunnitelma. (1994) Ei painopaikkaa: Maanpuolustusopisto.

Liikuntakoulutustyöryhmä. (1996) Esitys liikuntakasvatuksen opintokokonaisuuksista. Ei painopaikkaa. Maanpuolustuskorkeakoulu.

Suunnitelma kadettien liikuntakoulutuksen ajoituksesta ja perusrakenteesta. (1998) Santahamina: Maanpuolustuskorkeakoulu.

Pekoul-os PAK C 1:3. (1995) Varusmiesten fyysinen kunto ja liikuntakasvatus. Helsinki: Pääesikunta.

Raanto, J. (1994) Varusmiesten liikunta- ja marssikoulutusohjelmien toteutuminen eri puolustushaaroissa. Ei painopaikkaa: Maanpuolustuskorkeakoulu.

Rintala, H. (1990) Varusmiesten liikuntakasvatus ja fyysisen kunnon kehittyminen Ilmavoimien Viestikoulussa. Saapumiserä II/89. Kasvatustieteen opinnäytetyö. Julkaisematon: Lapin korkeakoulu.

Saarikoski, A. & Saarikoski, T. (1995) Alokas ja kouluttaja. Kasvatustieteen pro gradu- tutkielma. Julkaisematon. Jyväskylän yliopisto.

Sihvonen, J. (1993) Varusmiesten henkisen vireyden ja liikunta-asennoitumisen kehittäminen esimerkein tarkasteltuna. Ei painopaikkaa. Maanpuolustuskorkeakoulu.

Silvennoinen, M. (1987) Koululainen liikunnanharrastajana: Liikuntaharrastusten ja liikuntamotiivien sekä näiden yhteyksien muuntuminen iän mukana peruskoululaisilla ja lukiolaisilla. Jyväskylä: Studies in Sport, Physical Education and Health 22. University of Jyväskylä.

Taskinen, A. (1991) Joukko-osaston liikuntakasvatusupseerin tehtävät ja toimenkuva sekä täydennyskoulutus tehtävään. Ei painopaikkaa: Taistelukoulu.

Vuolle, P., Telama, R. & Laakso, L. (1986) Näin suomalaiset liikkuvat. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 50. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Yleinen Palvelusohjesääntö (1983) Kuopio: Savon Sanomain Kirjapaino.

Lit-yo Vesa Joenväärän anomus 19.6.1996

PÄÄTÖS TUTKIMUSLUVASTA ASENTO VAI LEPO

Puolustusvoimien henkilöstöpäällikön sijainen on hyväksynyt liikuntatieteen ylioppilas Vesa Joenväärän Pro gradu -tutkimuslupa-anomuksen työnimellä **asento vai lepo.** Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää puolustusvoimien liikunnanopetuksen tasoa sekä kouluttajien liikuntadidaktisia taitoja ja asenteita.

Tutkimus tehdään kyselytutkimuksena kuudessa joukko-osastossa. Tutkimuksen suunnittelussa ovat olleet mukana pääesikunnan koulutusosasto ja Puolustusvoimien koulutuksen Kehittämiskeskus.

Tutkimukseen liittyvien kyselylomakkeiden kysymykset tulee vielä muokata optisen lomakkeen vaatimusten mukaisiksi. Asiasta on tutkijan otettava yhteyttä PVKK:n tutkijaan VTL Olli Hariseen.

Osastopäällikön sijainen
Everstiluutnantti Antti Myyryläinen

Liikuntapäällikkö
Voimistelunopettaja Kauko Palvalin

LIITTEET Tutkimussuunnitelma

JAKELU
Lit-yo Vesa Joenväärä
HelitR
IlmavVK
KaiPr
PorPr
SavPr
SILaiv
PvKK

TIEDOKSI

Tämä asiakirja on elektronisesti allekirjoitettu.

KYSELY / KOMPPANIANPÄÄLLIKÖT

Vesa Joenväärä LITYO

1. Sotilasarvo _____ Palvelusvuodet ____v

2. Missä toimitte komppanianpäällikkönä?

1. **PorPr**
2. **KaiPr**
3. **SavPr**
4. **HelItR**
5. **SlLaiv**
6. **IlmavVk**

3. Arvioikaa liikuntakoulutuksen tehtävää puolustusvoimissa asteikolla 1-5, jossa 1= merkityksetön ja 5= erittäin merkitsevä.

1. kunnon kohottaja	1	2	3	4	5
2. vaihtelun ja virkistyksen tuominen	1	2	3	4	5
3. yhteishengen luoja ja sopeutumisen edistäjä	1	2	3	4	5
4. pysyvän liikuntaharrastuksen herättäminen	1	2	3	4	5
5. uusien taitojen opettaminen	1	2	3	4	5
6. taistelijan ominaisuuksien kehittäminen	1	2	3	4	5

4. Kuinka paljon neuvottelette kouluttajien kanssa liikuntatuntien sijoittamises viikko-palvelusohjelmaan?

_____

_____

_____

_____

5. Miten yksikössänne käytetään PEkoul-os:n laatimia liikuntakasvatusohjeita ja koulutuskortteja?

_____

_____

_____

6. Arviokaa muutamalla sanalla oman yksikkönne kouluttajien liikunnanopettamistaitoja ja -tietoja

_____

_____

_____

_____

_____

7. Millaista yhteistyötä yksikkönne tekee joukko-osaston liikuntakasvatusupseerin kanssa?

_____

_____

_____

_____

8. Mitä puutteita tai ongelmia olette havainneet liikuntakoulutuksen toteuttamisessa omassa yksikössänne / varuskunnassa?

_____

_____

_____

_____

9. Arvioikaa seuraavien liikuntalajien tärkeyttä puolustusvoimien kannalta asteikolla 1-5, jossa 1 = ei tärkeä ja 5 = erittäin tärkeä. Ympyröikää valitsemanne numero.

- hiihto	**1 2 3 4 5**	**- kamppailulajit**	**1 2 3 4 5**
- suunnistus	**1 2 3 4 5**	**- joukkuepelit**	**1 2 3 4 5**
- uinti/hengenpelastus	**1 2 3 4 5**	**- yksilöpelit**	**1 2 3 4 5**
- lenkkeily	**1 2 3 4 5**	**- ammunta**	**1 2 3 4 5**
- yleisurheilu	**1 2 3 4 5**	**- kuntosalityöskentely**	**1 2 3 4 5**

10. Miten perusyksikön liikuntakoulutuksen tulosta tulisi mitata ja arvioida? (PV:n toiminto 50: kansalaisten kuntoa kohottavan toiminnan edellytykset.)

_____

_____

_____

_____

11. Millä toimenpiteillä puolustusvoimien liikuntakoulutusta voitaisiin parhaiten kehittää?

_____

_____

_____

_____

_____

12. Sana on vapaa! Mielipiteitä tutkimuksesta, ajatuksia liikuntakasvatuksesta puolustusvoimissa.

_____

_____

_____

_____

_____

Vesa Joenväärä LITYO

1. Virkasuhde
   - A. upseeri
   - B. opistoupseeri
   - C. va-palveluksessa

2. Palvelusvuodet
   - A. 1 v.
   - B. 2-3 v.
   - C. 4-5 v.
   - D. 6-8 v.
   - E. yli 9 v.

3. Joukko-osasto, jossa olette kouluttajana
   - A. PorPr
   - B. KaiPr
   - C. SavPr
   - D. HelItR
   - E. SlLaiv
   - F. IlmavVk

4-9 Arvioikaa liikuntakoulutuksen tehtävää puolustusvoimissa asteikolla A-E, jossa A= merkityksetön ja E= erittäin merkitsevä.

4. kunnon kohottaja	A	B	C	D	E
5. vaihtelun ja virkistyksen tuominen	A	B	C	D	E
6. yhteishengen luoja ja sopeutumisen edistäjä	A	B	C	D	E
7. pysyvän liikuntaharrastuksen herättäminen	A	B	C	D	E
8. uusien taitojen opettaminen	A	B	C	D	E
9. taistelijan ominaisuuksien kehittäminen	A	B	C	D	E

10. Arvioikaa liikuntakoulutusta antavien kouluttajien taitoja yleensä.

A. heikot taidot

B. välttävät taidot

C. keskinkertaiset taidot

D. hyvät taidot

E. erittäin hyvät taidot

11. Arvioikaa liikuntakoulutusta antavien kouluttajien tietoja yleensä.

A. heikot tiedot

B. välttävät tiedot

C. keskinkertaiset tiedot

D. hyvät tiedot

E. erittäin hyvät tiedot

12. Arvioikaa omia liikuntakouluttajan taitojanne.

A. heikot taidot

B. välttävät taidot

C. keskinkertaiset taidot

D. hyvät taidot

E. erittäin hyvät taidot

13. Arvioikaa omia liikuntakouluttajan tietojanne.

A. heikot tiedot

B. välttävät tiedot

C. keskinkertaiset tiedot

D. hyvät tiedot

E. erittäin hyvät tiedot

14. Millaiset valmiudet KadK / MpO antoi liikuntakouluttajaksi?

A. täysin puutteelliset

B. osittain puutteelliset

C. riittävät valmiudet

D. hyvät valmiudet

15. Kuka yksikössänne vastaa liikuntakoulutuksen suunnittelusta ja painotuksesta?

A. komppanianpäällikkö

B. kouluttajat

C. molemmat yhdessä

16. Kuinka paljon yksikkönne tekee yhteistyötä joukko-osaston liikuntakasvatusupseerin kanssa?

A. ei ollenkaan

B. jonkin verran

C. jatkuvasti

17. Toimitteko tai oletteko toiminut valmentajana jossain urheiluseurassa?

A. kyllä

B. en

18. Oletteko kertoneet varusmiehille liikuntakoulutuksen merkityksestä?

A. kyllä

B. en

19. Millainen on aktiiviurheilijoiden palvelusmotivaatio?

A. keskitason alapuolella

B. keskitasoa

C. keskitason yläpuolella

20. Osallistutteko itse peleihin tai kilpailuihin koulutuksen yhteydessä?

A. kyllä

B. ei

21-29. Arvioikaa seuraavien liikuntalajien tärkeyttä puolustusvoimien kannalta asteikolla A-E, jossa A= ei tärkeä ja E =erittäin tärkeä.

21. hiihto	A B C D E	26. kuntosalityöskentely	A B C D E
22. suunnistus	A B C D E	27. joukkuepelit	A B C D E
23. uinti/hengenpelastus	A B C D E	28. yksilöpelit	A B C D E
24. lenkkeily	A B C D E	29. kamppailulajit	A B C D E
25. yleisurheilu	A B C D E		

30. Onko varusmiesten liikuntakoulutuksen arviointi numeraalisesti järkevää?

A. kyllä

B. ei

31. Vaaditteko varusmiehiltä liikuntakoulutuksessa samanlaista kuria ja järjestystä, kuin muussa varusmieskoulutuksessa?

A. kyllä

B. ei

32. Jaatteko varusmiehet liikuntakoulutuksessa pienryhmiin taito/kuntotason perusteella?

A. usein

B. joskus

C. ei koskaan

33. Käytättekö varusmiehiä apuopettajina liikuntakoulutuksessa?

A. kyllä

B. ei

34. Millä toimenpiteillä puolustusvoimien liikuntakoulutusta voitaisiin parhaiten kehittää?

35. Millä tavoin puolustusvoimien antama liikuntakoulutus palvelee sotilaskoulutusta?

36. Mainitkaa mielestänne tärkeimmät puutteet Kadk/MpO:n liikuntakoulutuksessa.

37. Sana on vapaa! (mielipiteitä: tutkimuksesta, liikuntakoulutuksesta varuskunnassanne, yksikössänne tai opiskeluajoiltanne)

KYSELY / VARUSMIEHET

Vesa Joenväärä LITYO

1. Sukupuoli
   - A. mies
   - B. nainen

2. Asuinpaikka
   - A. maaseutu
   - B. taajama / kirkonkylä
   - C. kaupunki

3. Peruskoulutus
   - A. peruskoulu
   - B. yo-tutkinto

4. Ammattikoulutus
   - A. ammattikoulutus
   - B. ei ammattikoulutusta

5. Opiskeletko?
   - A. korkeakoulussa/ yliopistossa
   - B. opistossa
   - C. ammattikoulussa
   - D. oppisopimuskoulutuksessa

6. Kuinka monta vuotta olet opiskellut?
   - A. alle 1 vuotta
   - B. 1-2 vuotta
   - C. 3-4 vuotta
   - D. 5 vuotta tai enemmän

7. Tutkinto suoritettu

   A. korkeakoulu/ yliopisto
   B. keskiasteen ammatillinen tutkinto
   C. muu

8. Kuulutko johonkin urheiluseuraan?

   A. kyllä
   B. en

9. Kuinka usein harrastat liikuntaa vapaa-aikanasi?

   A. neljä kertaa tai enemmän / vko
   B. kaksi- kolme kertaa / vko
   C. kerran viikossa
   D. harvemmin
   E. en ollenkaan

10. Fyysinen kuntosi ennen varusmiespalvelusta

   A. hyvä
   B. keskinkertainen
   C. huono

11. Joukko-osasto, jossa suoritat varusmiespalvelustasi

   A. PorPr
   B. KaiPr
   C. SavPr
   D. HelItR
   E. SlLaiv
   F. IlmavVk

12-18. Arvioi liikuntakoulutuksen määrää eri koulutuskausina asteikolla A-C, jossa A= vähän, B= sopivasti, C= liikaa

12. P-kausi	A	B	C
13. E-kausi	A	B	C
14. J-kausi	A	B	C
15. AUK	A	B	C

16. RUK A B C
17. Au-joht A B C
18. RU-joht A B C

19. Onko sinulle/joukkueellesi kerrottu liikuntakoulutuksen merkityksestä?
    A. kyllä
    B. ei

20-25. Arvioi liikuntakoulutuksen merkitystä puolustusvoimissa asteikolla A-E, jossa A=merkityksetön ja E= erittäin merkitsevä

20. kunnon kohottaja	A	B	C	D	E
21. vaihtelun ja virkistyksen tuominen	A	B	C	D	E
22. yhteishengen luoja ja sopeutumisen edistäjä	A	B	C	D	E
23. pysyvän liikuntaharrastuksen herättäminen	A	B	C	D	E
24. uusien taitojen oppiminen	A	B	C	D	E
25. taistelijan ominaisuuksien kehittäminen	A	B	C	D	E

26. Arvioi liikuntakoulutusta antavien kouluttajien tietoja.
    A. heikot tiedot
    B. välttävät tiedot
    C. keskinkertaiset tiedot
    D. hyvät tiedot
    E. erittäin hyvät tiedot

27. Arvioi liikuntakoulutusta antavien kouluttajien taitoja
    A. heikot taidot
    B. välttävät taidot
    C. keskinkertaiset taidot
    D. hyvät taidot
    E. erittäin hyvät taidot

28. Kuinka usein varusmieskouluttajat (kokelaat, kersantit ja alikersantit) johtavat liikuntatunteja?

A. aina
B. usein
C. harvoin
D. ei koskaan

29. Jos vastasit kysymyksen 28 vastausvaihtoehtoihin A-C, niin arvioi varusmieskouluttajien pitämien liikuntatuntien tasoa.

A. huonotasoista
B. välttävää tasoa
C. keskinkertaista tasoa
D. hyvätasoista
E. erittäin hyvätasoista

30-38. Ympyröi kiinnostuksesi seuraavia liikuntalajeja kohtaan asteikolla A-E, jossa A= ei kiinnostusta ja E= erittäin kiinnostava.

30. hiihto	A	B	C	D	E	35. kuntosalityöskentely	A	B	C	D	E
31. suunnistus	A	B	C	D	E	36. joukkuepelit	A	B	C	D	E
32. uinti/hengenpelastus	A	B	C	D	E	37. yksilöpelit	A	B	C	D	E
33. lenkkeily	A	B	C	D	E	38. kamppailulajit	A	B	C	D	E
34. yleisurheilu	A	B	C	D	E						

39. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten suhtautumistasi varusmiespalvelukseen?

A. ehkä tuleva ala
B. kiinnostavaa
C. hyvä välivuosi
D. välttämätön paha
E. en ymmärrä, miksi olen täällä

40. Ovatko kouluttajat osallistuneet peleihin ja kilpailuihin yhdessä varusmiesten kanssa?

A. kyllä
B. ei

41. Vaativatko kouluttajat samanlaista kuria ja järjestystä liikuntakoulutuksessa, kuin muussa varusmieskoulutuksessa?

A. kyllä

B. ei

42. Ovatko kouluttajat jakaneet varusmiehet liikuntakoulutuksessa pienryhmiin kunto/taitotason perusteella?

A. kyllä

B. ei

43. Kuinka usein kouluttajat antavat positiivista palautetta tai kannustavat liikuntakoulutuksessa?

A. usein

B. joskus

C. harvoin

D. ei koskaan

44. Sotilasarvosi

A. jääkäri, lentosotamies, tms

B. korpraali

C. alikersantti

D. kersantti

E. kokelas

TAULUKKO 1: Liikuntakoulutuksen tehtävä puolustusvoimissa komppanianpäälliköiden arvioimana Likert asteikolla 1-5, jossa 1 oli merkityksetön ja 5 oli erittäin merkitsevä

Tehtävä	ka	n =4
kunnon kohottaja	4.00	
vaihtelun ja virkistyksen tuominen	3.75	
yhteishengen luoja ja sopeutumisen edistäjä	2.75	
taistelijan ominaisuuksien kehittäminen	2.75	
pysyvän liikuntaharrastuksen herättäminen	2.50	
uusien taitojen opettaminen	2.25	

TAULUKKO 2: Puolustusvoimien kannalta tärkeät liikuntalajit komppanianpäälliköiden arvioimina

Tehtävä	ka	n =4
suunnistus	4.75	
hiihto	4.50	
lenkkeily	3.50	
joukkuepelit	3.50	
kuntosalityöskentely	3.25	
uinti/hengenpelastus	3.00	
kamppailulajit	2.75	
yksilöpelit	2.50	
yleisurheilu	1.75	

TAULUKKO 4: Upseerien arviot liikuntakoulutuksen tehtävästä

Tehtävä	ka	n =5
vaihtelun ja virkistyksen tuominen	3.40	
yhteishengen luoja ja sopeutumisen edistäjä	2.60	
kunnon kohottaja	2.40	
uusien taitojen opettaminen	2.20	
taistelijan ominaisuuksien kehittäminen	1.80	
pysyvän liikuntaharrastuksen herättäminen	1.40	

TAULUKKO 5: Opistoupseereiden arviot liikuntakoulutuksen tehtävästä

Tehtävä	ka	n =22
vaihtelun ja virkistyksen tuominen	4.31	
kunnon kohottaja	4.10	
yhteishengen luoja ja sopeutumisen edistäjä	3.91	
taistelijan ominaisuuksien kehittäminen	3.90	
uusien taitojen opettaminen	3.20	
pysyvän liikuntaharrastuksen herättäminen	3.18	

TAULUKKO 6: PorPr:n kouluttajien arviot liikuntakoulutuksen tehtävästä

Tehtävä	ka	n =5
kunnon kohottaja	4.20	
vaihtelun ja virkistyksen tuominen	4.00	
yhteishengen luoja ja sopeutumisen edistäjä	3.40	
taistelijan ominaisuuksien kehittäminen	3.40	
uusien taitojen opettaminen	2.40	
pysyvän liikuntaharrastuksen herättäminen	2.20	

TAULUKKO 7: KaiPr:n kouluttajien arviot liikuntakoulutuksen tehtävästä

Tehtävä	ka	n =8
vaihtelun ja virkistyksen tuominen	4.00	
yhteishengen luoja ja sopeutumisen edistäjä	3.25	
kunnon kohottaja	3.10	
taistelijan ominaisuuksien kehittäminen	3.10	
uusien taitojen opettaminen	2.75	
pysyvän liikuntaharrastuksen herättäminen	2.10	

TAULUKKO 8: SavPr:n kouluttajien arviot liikuntakoulutuksen tehtävästä

Tehtävä	ka	n =10
vaihtelun ja virkistyksen tuominen	4.20	
yhteishengen luoja ja sopeutumisen edistäjä	3.50	
taistelijan ominaisuuksien kehittäminen	3.40	
uusien taitojen opettaminen	3.30	
kunnon kohottaja	3.20	
pysyvän liikuntaharrastuksen herättäminen	2.70	

TAULUKKO 9: IlmavVk:n kouluttajien arviot liikuntakoulutuksen tehtävästä

Tehtävä	ka	n =7
kunnon kohottaja	4,70	
vaihtelun ja virkistyksen tuominen	4.60	
yhteishengen luoja ja sopeutumisen edistäjä	4.60	
taistelijan ominaisuuksien kehittäminen	4.60	
pysyvän liikuntaharrastuksen herättäminen	4.10	
uusien taitojen opettaminen	3.40	